

MEDDELANDE

5 • 2011

Uppföljning av hänsyn till rennäringen

© Skogsstyrelsen november 2011

Projektägare

Johan Wester

Projektledare

Cecilia Persson

Projektgrupp

Sten Edlund

Andreas Eriksson

Lennart Svensson

Lars Björk

Tommy Sjöblom

Rickard Vesterlund

Styrgrupp

Johan Wester

Ulrika Wahlström

Magnus Wiklund

Referensgrupp

Johanna Fintling, LRF Skogsägarna

Lars-Ove Jonsson, Sametinget

Stefan Forsmark, Sametinget

Mats-Åke Lantz, Skogsindustrierna

Eva-Lisa Lindvall, Sveaskog

Jenny Wik-Karlsson, Svenska Samernas Riksförbund (SSR)

Fotografer

© Kristina Nilson (omslag)

© Jörgen Sundin

Upplaga

Finns endast som pdf-fil för egen utskrift

ISSN 1100-0295

BEST NR 1579

Skogsstyrelsens förlag

551 83 Jönköping

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Uppdraget	4
1.3 Uppdragets syfte och avgränsning	4
1.4 Uppdragets genomförande	4
2 Skogsbruk och rennäring - ömsesidig påverkan	5
2.1 Bakgrund	5
2.2 Skogsbrukets påverkan på rennäringen.	6
2.3 Skogsbrukets hänsyn till rennäringen	8
2.4 Skogligt sektorsmål för skogsbruk – rennäring	9
2.5 Uppföljning av sektorsmålets målbild om markbehandling	9
2.6 Rennäringens påverkan på skogsbruket	11
3 Styrmedel som berör skogsbruk-rennäring	13
3.1 Regelverk som berör förhållandet skogsbruk - rennäring	13
3.1.1 Skogsvårdslagstiftningen	13
3.1.2 Rennäringslagstiftningen	13
3.2 Rådgivning och kompetensutveckling	14
3.3 Frivilliga åtaganden och certifiering	14
3.4 Planeringsunderlag för samebyarnas markanvändning	15
3.4.1 Renbruksplan	16
3.4.2 iRENMARK	16
4 Hänsyn till rennäringen enligt 31 § skogsvårdslagen	18
4.1 Bakgrund	18
4.2 Tillämpning	18
4.2.1 Geografiskt tillämpningsområde	19
4.2.2 Praktisk lagtillämpning	19
4.3 Oklara begrepp	20
4.4 Lagreglernas koppling till metoder för uppföljning	20
4.4.1 Hänsynsvariabler	21
4.4.2 Uppföljning av hänsyn enligt skogsvårdslagen och i praktiken	24
5 Samråd skogsbruk – rennäring	25
5.1 Samråd mellan skogsbruk och rennäring	25
5.2 Uppföljning av samråden i centrala samrådsgruppen	25
5.3 Resultat av samråden	27
5.4 Enkätundersökning	28
5.5 Utveckling av samråden	29
6 Förslag till uppföljningsmetoder	31
6.1 Uppföljning vid Polytax	31

6.1.1 Polytax 0 – innan avverkning	32
6.1.2 Polytax 1 – efter avverkning	32
6.1.3 Polytax 5/7 – återväxtåtgärder	32
6.2 Enkätförfarande för samråd mellan skogsbruk och rennäring	32
6.3 Uppföljning av hänsyn som ej faller ut som föryngringsavverkning	33
6.4 Landskapsanalys	33
7 Slutsatser och förslag till fortsättning	35
7.1 Fortsatt försöksverksamhet	35
7.2 Underlag för en fortsatt utvecklings- och lärprocess	37
Litteratur/källförteckning	39
Bilaga 1 Preliminär inventeringsinstruktion och bedömningsgrunder	40
Bilaga 2 Samrådsenkät skogsbruket	52
Bilaga 3 Samrådsenkät rennäringen	56
Bilaga 4 Enkät om hänsyn	59
Bilaga 5 Remissvar	61

Förord

Skogsbruk och renskötsel är båda näringar som nyttjar skogen i norra Sverige, och det finns behov av att utveckla samverkan mellan näringarna. En viktig grund för det är att utveckla metoder för att följa upp vilken hänsyn skogsbruket idag tar till rennäring, och hur samråden fungerar mellan näringarna.

Regelverk och andra förutsättningar för hänsyn och samråden mellan skogsbruk och rennäring har förändrats, bland annat till följd av att gränsen för svårföryngad skog avvecklats med anledning av propositionen Gränser i skog 2009/2010:201. Frågan om uppföljning har även aktualiserats till följd av dessa förändringar.

Inom ramen för detta regeringsuppdrag har Skogsstyrelsen utvecklat förslag till metoder för uppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen och för uppföljning och utvärdering av samråden. Ett fortsatt utvecklingsarbete kommer att krävas och Skogsstyrelsen föreslår därför att metoderna prövas under en treårig försöksperiod. Centrala samrådsgruppen för skogsbruk-rennäring och andra parter bör ta tillvara på resultaten av dessa försök för att utveckla samverkan och hänsyn mellan näringarna.

Monika Stridsman, generaldirektör

Jönköping, november 2011

Sammanfattning

Regelverk och andra förutsättningar för hänsyn och samråd mellan skogsbruk och rennäring har förändrats, bland annat till följd av att gränsen för svårförnygrad skog avvecklats med anledning av propositionen Gränser i skog 2009/2010:201.

Jordbruksdepartementet gav Skogsstyrelsen den 23 juni 2010 i uppdrag att, efter samråd med Sametinget samt representanter för skogsbruket och rennäringen, utveckla metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringens intressen inom renskötselområdet enligt Skogsvårdslagen (1979:429). I uppdraget ingår även att utveckla metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera samråden mellan rennäring och skogsbruk inom hela renskötselområdet för att kvalitetssäkra dessa och att de sker i enlighet med skogsvårdslagen.

I arbetet med uppdraget har avstämning skett med en extern referensgrupp bestående av representanter för rennäringen, det enskilda skogsbruket och för stor-skogsbruket. Uppdraget och huvuddragen i planerade förslag till uppföljningsmetoder har presenterats för Centrala samrådsgruppen för skogsbruk-rennäring.

Förslaget till metoder för uppföljning bygger i huvudsak på följande tre delar som kompletterar varandra.

- Objektvis uppföljning av hänsyn vid avverkning och beståndsanläggning genom att specifika uppgifter om hänsyn till rennäringen samlas in vid Polytax.
- Regelbundet återkommande enkät för att följa upp hur samrådsprocessen fungerar och hur parterna inom skogsbruk och rennäringen upplever samråden.
- Regelbundet återkommande enkät för redovisning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen. Här redovisas vilka anpassningar skogsbruket gör till följd av samråden, och även andra åtgärder som vidtas av hänsyn till rennäringen.

Den modell som Skogsstyrelsen använder för att följa upp miljöhänsyn och återväxtresultat i skogsbruket kallas för Polytax. Det är till denna redan pågående inventering som uppföljning av hänsyn till rennäringen föreslås kopplas. Med ett antal ytterligare variabler speciella för rennäringshänsyn bör den del av hänsynen som tas på avverkade områden kunna följas upp.

De förslag till uppföljningsmetoder som nu läggs fram bör ses som preliminära och ett utvecklingsarbete bör fortsätta under de kommande 3 åren. En försöksverksamhet bör bedrivas där uppföljningen integreras i Polytax och genom riktade enkäter till rennäringen och skogsbruket inom renskötselområdet. Under försöksperioden bör inte resultat publiceras som del av den officiella statistiken. Syftet bör istället vara att nyttja uppföljningen som en del av en grundläggande utvecklings- och läroprocess. Resultaten av försöksverksamheten bör redovisas under 2015.

Det är uppenbart att vissa begrepp som används vid exempelvis samråden har olika innebörd för skogsbruk respektive rennäring. Det är därför särskilt angeläget att skapa samsyn inom skogsbruk och rennäring om definitioner, innebörd och bedömningsgrunder för centrala begrepp inom uppföljningen.

Det finns i nuläget inget krav enligt skogsvårdslagen att skogsmarkens ägare ska bifoga ett justerat protokoll till anmälan om avverkning eller ansökan om tillstånd inom åretruntmarkerna. Det är angeläget att Skogsstyrelsen, när samråd genomförts och justerat protokoll upprättats, får tillgång till detta. Protokollet bifogas i så fall till den anmälan eller ansökan om tillstånd som lämnas till Skogsstyrelsen, helst inom hela renskötselområdet. Det skulle i hög grad underlätta och förbättra handläggningen av berörda avverkningsobjekt. Dessutom finns då också möjlighet för Skogsstyrelsen att bättre utvärdera och följa upp den hänsyn som skogsmarkens ägare har avsett att ta till rennäringen.

Uppföljningen av hänsynen till rennäringen och samråden bedöms komma att ge viktiga underlag för Centrala samrådsgruppens arbete. Så här långt har det i många delar saknats statistik och andra systematiskt insamlade underlag om hänsynen till rennäringen och samråden.

En viktig del i ett fortsatt utvecklingsarbete är att öka kunskapen om, få ökad insikt i och respekt för varandras näringar. Generellt sett finns behov av fortsatt utbildning av såväl företrädare för skogsbruk som rennäring om hur samverkan och hänsyn kan utvecklas. I det regeringsuppdrag om stöd till dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring som Skogsstyrelsen för närvarande arbetar med i nära samverkan med Sametinget har just fortsatt och utökad utbildningsverksamhet givits hög prioritet tillsammans med bland annat utveckling av samråden.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Regelverk och andra förutsättningar för hänsyn och samråd mellan skogsbruk och rennäring har förändrats, bland annat till följd av att gränsen för svårföryngrad skog avvecklats med anledning av propositionen Gränser i skog 2009/2010:201. Detta har inneburit att det finns ett behov av att följa upp hänsynen till rennäringen samt att utvärdera samråden mellan skogsbruk och rennäring.

1.2 Uppdraget

Jordbruksdepartementet gav Skogsstyrelsen den 23 juni 2010 i uppdrag att, efter samråd med Sametinget samt representanter för skogsbruket och rennäringen, utveckla metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringens intressen inom renskötselområdet enligt Skogsvårdslagen (1979:429). I uppdraget ingår även att utveckla metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera samråden mellan rennäring och skogsbruk inom hela renskötselområdet för att kvalitetssäkra dessa och att de sker i enlighet med skogsvårdslagen.

1.3 Uppdragets syfte och avgränsning

Syftet med uppdraget har tolkats som att det handlar om att just *utveckla* metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringens intressen samt de samråd mellan skogsbruk och rennäring som sker.

Inriktningen har därmed inte varit att genomföra en uppföljning och utvärdering inom ramen för uppdraget. I uppdraget har heller inte ingått att i bredare bemärkelse lämna förslag till hur skogsbrukets hänsyn och samråden kan utvecklas och förbättras. Att metoderna ska kunna användas för att löpande kunna följa upp och utvärdera den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringen enligt skogsvårdslagen har tolkats som att det handlar om de variabler som nämns i skogsvårdslagen.

1.4 Uppdragets genomförande

En projektorganisation tillsattes för att genomföra uppdraget. Den har bestått av en styrgrupp, en projektgrupp, en extern referensgrupp samt ett antal resurspersoner inom Skogsstyrelsen. Den externa referensgruppen har varit sammansatt av representanter från Sveaskog, Skogsindustrierna, Svenska Samernas Riksförbund (SSR), LRF Skogsägarna samt Sametinget. Referensgruppens representanter har bidragit med värdefulla synpunkter under arbetets gång, framförallt i samband med framtagandet av inventeringsinstruktion och i diskussioner om de bedömningsgrunder som utgör utgångspunkter för uppföljningarna. Som en naturlig del av processen har också frågeställningar som rör tolkning och tillämpning av regelverket om skogsbrukets hänsyn till rennäringen kommit upp.

Vid centrala samrådsgruppens två möten under 2011 har detta uppdrag behandlats. I mars fick samrådsgruppen en allmän information om uppdraget och i oktober presenterades vad som framkommit så långt, speciellt om de variabler och bedömningsgrunder som föreslås i metoden för att följa upp tagen hänsyn.

2 Skogsbruk och rennäring - ömsesidig påverkan

2.1 Bakgrund

Skogsbruk och renskötsel är de två geografiskt mest utbredda näringarna som nyttjar skogen i norra Sverige i dag.

Båda näringarna är viktiga för landsbygden i norra Sverige då de skapar arbetstillfällena och tillför viktiga värden till samhället. Förutsättningarna för de två näringarna skiljer sig åt. Skogbruket nyttjar skogsmarken i enlighet med sin äganderätt. Rennäringen å sin sida har nyttjanderätt till samma skogsmark. Dessa båda rättigheter är grundlagsskyddade.

Skogsbruk bedrivs på drygt 9 miljoner hektar produktiv skogsmark inom renskötselområdet. De stora skogsföretagen äger ungefär hälften av skogsmarken medan privata skogsägare äger knappt 40 procent av marken (Anon., 2011).

Skogen och skogsmarken är även viktiga resurser för rennäringen. Rennäringen är också en arealkrävande näring eftersom det finns behov av olika säsongbetesland. På vintern nyttjas vinterbeteslandet närmare kusten medan renarna under sommaren är uppe i fjällerna och i de inre delarna av skogslandet (Gustavsson, 1989). Det är viktigt för renen att ha tillgång till naturliga betesområden och vinterbete. En kritisk faktor är tillgång på lavbete under vintern. Flyttning under året av renar sker i både fjäll- och skogssamebyar. Skogssamebyarnas renar flyttar kortare sträckor än fjällsamebyarnas renar. Flyttningen sker längs flyttleder som sträcker sig mellan fjällerna och vinterbeteslanderna vid kusten. Längs dessa leder finns olika typer av hagar med olika funktioner. De nyttjas för rastning, samling och utfodring. Hagarna finns på lämpliga avstånd ifrån varandra så de kan nås under en dagsetapp. Längs dessa leder finns även på olika strategiska platser områden som exempelvis svåra passager. Vissa områden är särskilt viktiga för rennäringen, exempelvis uppsamlingsområden, kalvningsland, flyttstråk och bra betesområden.

Mark- och trädlavarnas betydelse

Lavarna har en viktig funktion som föda för renar. Vinterbetet består till 40-70 % av marklav, främst renlav (*Cladina spp.*), men också islandslav (*Cetraria spp.*) (Moberg och Holmåsen, 1982), som renarna når genom att gräva gropar i snön med frambenen. När snöförhållandena gör det svårt att komma åt marklavarna övergår renarna till att äta trädlav, framförallt hänglav som garnlav (*Alectoria spp.*), man- och tagellav (*Bryoria spp.*) (Gustavsson, 1989). Vinterdieten kompletteras med ris, gräs, speciellt kruståtel [sia] (*Deschampsia flexuosa*), halvgräs och knoppar från buskar (Warenberg m fl., 1997)

För att födan ska räcka hela vintern måste renarna röra sig över stora områden och de gynnas därför av stora, sammanhängande betesområden som är lätta att röra sig över även vintertid.

Spridning av hänglav sker ofta genom fragmentering. Det innebär att bitar av lavbålen lossnar och sprids. Om lavfragmentet hamnar på en lämplig växtplats

kan det växa ut till en ny lavbål. Hos en del skägg- och tagellavar har detta spridningssätt stor betydelse (Moberg och Holmåsen, 1982)

Bild 1: Volymbläddad hänglavsbärande grandominerad skog, Jämtlands län.
Foto Jörgen Sundin (2011), Skogsstyrelsen.

2.2 Skogsbrukets påverkan på rennäringen.

Skogsskötselns inriktning i Sverige regleras i skogsvårdslagen.

1 § Skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den ut hålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls.

Vid skötsel ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen. *Lag (1993:553).*

Till dessa allmänna intressen som omnämns i 1 § avses bland andra rennäringen.

Skogsbruket och rennäringens markutnyttjande sammanfaller till stor del. Det moderna skogsbruket påverkar landskapet på flera sätt. Åldersstrukturen på skogen förändras, tidigare sammanhängande skogsområden fragmenteras och nya vägar byggs för att möjliggöra skogsskötsel. Storskaligt trakthyggesbruk på 1960-80-tal har haft en påtaglig inverkan på bl a åldersstrukturen i delar av Norrlands inland. Historiskt sett har skogsbruket i huvudsak haft en negativ inverkan på renskötseln, främst sedan mitten av 1950-talet (Berg, 2010) Förutsättningarna för rennäringen har därmed förändrats. För rennäringen har det inneburit att betesområden minskat och att betesmarker styckats upp. Hänslavsskogarna har minskat

och marklavbetet har försämrats. Möjligheten att flytta renar mellan olika årstidsbeten har också begränsats eller omöjliggjorts (Berg, 2010).

En kunskapssammanställning om hur skogsbruket kan påverka rennäringen (Eriksson och Moen, 2008), har delvis använts i avsnitten nedan som beskriver de olika skogliga åtgärderna.

Avverkningen

Vid avverkning av träd försvinner genast de lavar som växer på trädet såsom hänglavar och bladlavar. Det innebär en förlust av en viktig betesresurs främst vid vårvintern då snön gör marklavarna oåtkomliga.

De korta omloppstiderna som det moderna skogsbruket medför är ett stort problem då det gäller trädlavar som födoresurs för renar eftersom skogen inte uppnår den åldern där den håller en riktigt hög biomassa av trädlavar.

Marklavarna påverkas även de av avverkning då det blir ett förändrat klimat genom ett ökat solljus, vinden påverkar mer och avdunstningen ökar. Även maskinernas körspår påverkar markvegetationen, det kan bli blottad mineraljord och även kan vegetationen förstöras i körspåren.

Allteftersom skogen sedan växer upp blir markförhållandena mer lika de som fanns i skogen före avverkningen.

Det är inte bara mängden renlavar som avgör om området kan användas som renbete. Laven måste även vara tillgänglig för renarna. Hyggesavfallet, liksom besvärligare snöförhållanden på hygget jämfört med den äldre skogen, kan göra laven mer svåråtkomlig för renarna.

Stora mängder hyggesavfall kan göra att renar undviker att beta på ett hygge trots att det finns gott om lav eftersom det är svårt för dem att gräva. Dessa hyggesrester kan även ha en negativ inverkan på marklavarnas täckningsgrad då resterna kan hindra solljuset från att nå ner till lavarna. Uttag av grenar och toppar (GROT) skulle kunna vara av fördel för rennäringen. Uttag av GROT rekommenderas dock inte på svagare marker som t ex lavbetestyper.

Uttag av stubbar efter avverkning är en relativt ny skogsbruksåtgärd som dels innebär ökad markavflåning och dels kan påverka framkomligheten. Stubbskörd rekommenderas inte på svagare marker och lönsamheten är dessutom beroende av mängden stubbar. Motiven för stubbskörd på lavbetesmarker bedöms vara få.

Markberedningen

De åtgärder som vidtas för att säkerställa en lyckad föryngring av skog vid markberedningen kan orsaka problem på två olika sätt. Lavtillgången minskar i samband med markberedningen. De spår som orsakas av markberedningen kan innebära svårigheter för både renars och renskötarens framkomlighet.

Val av markberedningsmetod har stor betydelse för hur effekterna blir för rennäringen.

Föryngringen

Föryngringen av skog, plantering eller sådd, kan upplevas som ett problem. Den täta ungskog som uppstår efter planteringen är för tät för att renarna ska kunna röra sig obehindrat och det innebär att de undviker denna typ av skog. Dessa täta skogar försvårar drivning av ren men även övervakning av renhjordarna. Tätheten i ungskogarna kan även komma att påverka marklavarnas tillväxt på grund av ljusbrist.

Val av trädslag kan även det påverka genom att exempelvis barrens täckningsgrad är högre hos contortatall jämfört med svensk tall. Täta skogar av contortatall kan försvåra för renarna att röra sig i ett område och även övervakningen av renhjordar.

Tillväxthöjande åtgärder

Skogsgödsling sker idag främst med ammoniumnitrat i slutet av rotationsperioden för att öka tillväxten på träden.

Gödslingen kan påverka markvegetationen och då främst marklavarna.

Askåterföring är en åtgärd som torde bli vanligare då användningen av biobränslen ökar. För att bibehålla markens produktionsförmåga behöver näringsämnen återföras då avverkningsrester, grenar och toppar, tas ut om detta sker upprepade gånger på samma plats.

2.3 Skogsbrukets hänsyn till rennäringen

Hänsyn till rennäringen ska tas vid skogsbruk inom hela renskötselområdet enligt 31 § skogsvårdslagen (SvL). Det är endast inom renskötselns året-runt-marker som markägaren är skyldig att redovisa vilka avsikter denne har för att tillgodose rennäringens intressen i samband med avverkning. Inom vinterbeteslandet, utanför året-runt-markerna, finns inte krav på markägaren i samma omfattning.

För markägare som har certifierat sig enligt FSC så ska hänsyn tas till ursprungsbefolkningar. I Sverige är det samerna som är en ursprungsbefolkning vilket innebär att hänsyn ska tas inom hela renskötselområdet. Samråd sker med berörd sameby om föryngringsavverkningar, skogsbilvägsbyggnationer samt gödsling.

Den hänsyn som är aktuell att ta till rennäringens intressen i samband med avverkning kan vara sparande av hänglavsbärande träd genom undantagande av ett skogsområde från skogsproduktion. Tidpunkten för avverkning under året kan förläggas så att renarna kan nyttja det lavbete som tillgängliggörs i samband med avverkning. Vid trakthyggesbruk kan hyggen utformas så att negativ påverkan på rennäringen begränsas. Olika typer av skyddszoner kan lämnas mot flyttleder, vid hagar och andra anläggningar samt vid andra särskilt viktiga områden för rennäringen.

Avverkningen kan också anpassas i vissa områden exempelvis genom plockhuggning och genom att lämna en skärm av träd vid avverkningen för att på det viset bibehålla en hänglavsbärande skog.

I samband med återväxtåtgärderna kan val av trädslag att föryngra med vara en hänsyn, genom att man väljer att föryngra med inhemska trädslag. Anpassning av markberedningsformen kan vara en annan hänsyn, speciellt inom områden som har en förekomst av marklavar, för att påverkan på laven ska bli så liten som möjligt. Dock ska förutsättningarna för återväxten vara tryggad.

I samband med skogsbilvägsanläggning kan sträckningen komma att förändras av hänsyn till rennäringen så att renarna inte, via den nya vägen, leds åt ett icke önskat håll. Om vägsträckningen går i en annan riktning ökar möjligheten att renarna tar en enklare väg.

Vid skogsgödsling kan hänsyn tas genom att områden med marklav av vissa täckningsgrader ej blir aktuella att gödsla.

2.4 Skogligt sektorsmål för skogsbruk – rennäring

När Skogsstyrelsen beredde, förankrade och beslutade tredje generationens nationella skogliga sektorsmål 2005 formulerades 13 kortsiktiga mål som skulle gälla till 2010. Ett av målen gällde för skogsbruk – rennäring där en av målbilderna handlar om att skogsbruket vid planering av skogsbruksåtgärder särskilt ska beakta befintlig beteslandsindelning. Den andra målbilden handlar om markbehandling.

Senast år 2010 skall markbehandling som behövs för att trygga återväxten av skog inom renskötselområdet ske med minsta möjliga påverkan på marker av lavtyp, lavrik typ och torra ristyper med inslag av lav.

Målbilden handlar om att anpassa markberedningsmetoder och deras utförande så att tillgången på viktigt lavbete inte onödigtvis försämras på de viktigare lavbetesmarkerna. Ett exempel på sådan anpassning kan vara att använda metoder som sönderdelar eller flyttar lavmassan utan att den övertäcks. Målbilden anknyter till Skogsstyrelsens allmänna råd till 31 § skogsvårdslagen.

”Markberedning som behövs för att trygga återväxten av skog bör ske med minsta möjliga påverkan på lavhävdade marker samt så att framkomligheten vid flyttning och samling av renar inte onödigtvis försvåras.”

2.5 Uppföljning av sektorsmålets målbild om markbehandling

Någon oberoende objektiv och/eller systematisk uppföljning av skogsbrukets markbehandlingar på marker av lavtyp, lavrik typ och torra ristyper med inslag av lav har hittills inte skett. Däremot har det sedan några år funnits planer på att utveckla en rutin med möjlighet att följa upp skogsbrukets hänsyn till rennäringen inom ramen för den löpande uppföljning av miljöhänsyn och föryngringsresultat som Skogsstyrelsen gör i det stickprovsbaserade uppföljningssystemet Polytax.

Vid Polytax följs miljöhänsynen upp i samband med avverkning, dels genom en inventering före avverkning och dels genom en inventering efter avverkningen. Återväxten inventeras fem eller sju år efter avverkning beroende på var i landet området befinner sig. Inom renskötselområdet sker inventeringen efter sju år. Då inventeras de åtgärder som vidtagits för att säkerställa en föryngring. Dessa två inventeringar är åtskilda från varandra, det är olika lottningar som görs för inventeringarna och resultaten är statistiskt säkra på olika geografiska nivåer.

Som ett led i utvecklingen av en mer heltäckande hänsynsuppföljning har möjligheten att använda befintliga data ur uppföljningen av föryngringsresultat i Polytax beaktats. Materialet innehåller uppgifter som ger möjlighet att bl a se vilka markberedningsmetoder som använts på olika vegetationstyper.

För att kunna göra en analys som relaterar till uttrycket rennäringshänsyn enligt skogsvårdslagen fordras att materialet kopplas till vad som kallas renskötseområdet (enligt 3 § rennäringslagen). Skogsstyrelsen har i den aktuella uppföljningen utgått från gränsdragningskommissionens betänkande (SOU 2006:14) och identifierat renskötseområdet som kategori 1 och 2 (se nedan):

- Kategori 1 utgörs av sådana områden som vi med ledning av vårt material ansett vara helt klart bevisat sedvaneområde.
- Kategori 2 är områden som enligt vår bedömning sannolikt utgör sedvanerättsområde men där vårt material inte räcker för att med säkerhet dra slutsatsen att så är fallet eller där markägarna framställt invändningar mot sedvanerätten som inte kunnat avfärdas som helt obefogade. Betydelsen av vår bedömning är den att det ankommer på markägarna att motbevisa den sannolika sedvanerätten.

Som redan nämnts har ingen systematisk uppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennärings förekommit. Däremot har det torgförts olika uppfattningar om vilken hänsyn till rennärings som skogsbruket tar i samband med markberedning. En uppfattning som rennärings ibland för fram är att hänsynen är bristfällig. Det har även uttryckts att trenden upplevs gå mot en försämring.

Under 2011 har uppgifter om markberedning ur ordinarie uppföljning av föryngringsresultat i Polytax ställts samman för bl a renskötseområdet. Resultaten avser de objekt som inventerades under perioden 2007 till 2009/2010¹.

En förhoppning var att det skulle kunna gå att presentera resultat inom renskötseområdet som skulle kunna jämföras med motsvarande resultat för ett referensområde utanför renskötseområdet.

Urvalskriteriet avverkade områden med vegetationstyperna lavtyp, lavrik typ och torr lingontyp användes för ett område som täcker i stort sett hela norra Sverige.

En viktig erfarenhet redan här var att endast 5 % (47 av totalt 924 utlottade objekt) kunde utgöra underlag för mätning/bedömning inom renskötseområdet och 4 % (23 av 554 objekt) för referensområdet i övriga delen av norra Sverige (se tab. 1).

Tabell 1: Antal inventeringsärenden fördelat på vegetationsklass uppdelat på de aktuella områdena. Källa: Skogsstyrelsens P5/7-inventering

Geografiskt område	Lavtyper	% av Alla	Torr lingontyp	Övriga veg.typer	Alla
Renskötseområdet	39	4,2%	8	877	924
Referensområde Norrland - Dalarna	13	2,3%	10	531	554
Totalt	52	3,5%	18	1408	1478

¹ Fram till och med 2007 skedde inventeringen utifrån kalenderår, från och med 2008 sker den utifrån inventeringsår höst/vår.

Det begränsade materialet gör att det inte går att dra några säkra slutsatser som med acceptabel säkerhet påvisar t ex skillnader i användning av markberedningsmetod på olika vegetationstyper inom renskötseområdet. Det medger därmed inte heller jämförelser med motsvarande uppgifter inom referensområdet i övriga norra Sverige.

Trots det redovisas utfallet för olika markberedningsmetoder som det utföll i det begränsade materialet (tab.2). Markberedningen bedöms ha blivit utförda under åren 2001-2003/2004.

Tabell 2: Andel av avverkad areal fördelat på markberedningsmetod uppdelat på de aktuella områdena respektive vegetationsklasserna. Källa: Skogsstyrelsens P5/7-inventering.

		Markberett (andel av avverkad areal)					Ej markberett (andel av avverkad areal)	
Vegetationstyp	Geografiskt område	Fläckmarkberedning	Högläggning	Harvning	Bränning	Ej definierad	Behov	Ej behov
Lavtyper	Renskötseområdet	0,0%	0,0%	99,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%
	Referensområde Norrland - Dalarna	0,0%	0,0%	98,6%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%
	Totalt	0,0%	0,0%	99,1%	0,0%	0,5%	0,0%	0,4%
Övriga veg. typer	Renskötseområdet	14,5%	45,2%	27,8%	0,0%	0,2%	8,9%	3,3%
	Referensområde Norrland - Dalarna	0,7%	7,5%	67,5%	0,0%	15,7%	2,7%	5,9%
	Totalt	8,1%	29,4%	43,8%	0,2%	9,1%	5,6%	3,8%

39 objekt inventerades inom renskötseområdet på lavtyper (> 25 % av botten-skiktet täckt av marklav) och 13 st inom det sk referensområdet. Det visade sig att harvning använts som markberedningsmetod på 99 % av den inventerade arealen, lika inom de båda geografiska områdena. I Polytax definieras harvning som kontinuerlig markberedning. En sådan harvning har ofta en markpåverkan som är i storleksordningen 50-55% och brukar inte betraktas som en skonsam markberedningsmetod.

Harvning kan utföras med mindre markpåverkan, t ex genom att harva grunda spår och lyfta aggregatet med jämna mellanrum (intermittent). Markpåverkan kan då bli i storleksordningen 35-40%. Intermittent harvning redovisas i Polytax som fläckmarkberedning.

För övriga vegetationstyper där urvalsbasen är betydligt större (877 objekt inom renskötseområdet resp 531 inom referensområdet). Här kan man t ex se vissa skillnader i metodval mellan de båda områdena, som att högläggning är vanligare i renskötseområdet än i referensområdet medan harvning är vanligare i det senare.

2.6 Rennäringens påverkan på skogsbruket

Rennäringen kan å sin sida även påverka skogsbruket, särskilt tidigt under trädens omloppstid. Speciellt vintertid då renarna gräver efter marklav kan skogsplantor skadas, av grävning eller trampskada. I de fall renarna utfodras på olämpliga plat-

ser, t ex i anslutning till plant- och ungskogar innebär det en hög risk för onödiga skador.

Renarnas hornfejning kan ge stamskador på yngre träd som kan bli inkörsportar för skadesvampar.

Renskötseln kan påverka ungskogar negativt vintertid genom skoterkörning. Då topparna på de unga skogsträden befinner sig nära snötäckets yta är de sårbara för påkörning.

3 Styrmedel som berör skogsbruk- rennäring

3.1 Regelverk som berör förhållandet skogsbruk - rennäring

Här redovisas kort några av de regler som gäller i förhållandet mellan skogsbruk och rennäring.

Regler för skogsbrukets hänsyn till rennäringen finns i skogsvårdslagstiftningen, d.v.s. skogsvårdslagen (1979:429) (**SvL**), skogsvårdsförordningen (1993:1096) (**SvF**) och Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKSFS 1993:2) till skogsvårdslagen.

Regler för renskötseln finns i rennäringslagstiftningen, bl a i rennäringslagen (1971:437) och i rennäringsförordningen (1993:384).

3.1.1 Skogsvårdslagstiftningen

I lagstiftningen återfinns bestämmelser som har bäring på hänsyn till rennäringen i några olika paragrafer.

De generella reglerna om skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen finns i 31 § skogsvårdslagen. Hänsynsreglerna i 31 § utvecklas utförligt i kapitel 4.

Inom rennäringens året-runt-marker ska berörd sameby beredas tillfälle till samråd innan avverkning sker (20 § SvL).

I samband med anmälan om avverkning inom rennäringens året-runt-marker är markägaren skyldig att redovisa vad han eller hon avser göra för att tillgodose rennäringens intressen (14 § SvL).

I samband med ansökan om tillstånd till avverkning i fjällnära skog ska sökanden redovisa vad han eller hon avser göra för att tillgodose rennäringens intressen (16 § SvL).

Inom området för fjällnära skog ska Skogsstyrelsen besluta om vilka hänsyn som ska tas till bl.a. rennäringens intressen. Villkor som gäller rennäringens intressen får inte avse annat än vad som uppenbart behövs med hänsyn till renskötselrätten (18 b § SvL).

Inom rennäringens åretruntmarker får avverkning inte ske (13 b § SvL) om den:

- medför sådant bortfall av renbete att möjligheterna att hålla tillåtet renantal påverkas, eller
- omöjliggör sedvanlig samling och flyttning av renhjord.

3.1.2 Rennäringslagstiftningen

Det grundläggande regelverk som styr rennäringens verksamhet finns i rennäringslagen (1971:437) och rennäringsförordningen (1993:384).

I 3 § rennäringslagen definieras renskötselområdet, d v s här regleras var renskötsel får bedrivas. Renskötselområdet består dels av marker där renskötsel får bedri-

vas hela året (året-runt-markerna), dels av områden där renskötsel får bedrivas bara under vinterhalvåret (vinterbetesmarker eller sedvanemarkar). I vissa delar av landet råder det oenighet mellan markägare och sameer om vinterbetesmarkernas omfattning. Frågan om gränsdragningen är en civilrättslig fråga. Sådana frågor kan med rättsligt bindande verkan bara avgöras av allmän domstol.

Här finns även exempel på renskötselns hänsynsregler till andra intressen.

I 65 § sägs att: Vid renskötselns utövande skall hänsyn tas till andra intressen. Renarna skall såvitt möjligt hindras från att komma utanför samebyns betesområde eller att annars vålla skada eller olägenhet. Flyttning av renarna skall ske i samlade flockar. Väg skall tas där minsta skada vållas. Vid flyttning skall tillses att renar inte lämnas kvar på område där renskötsel inte är tillåten. Flyttning som äger rum utanför samebys betesområde skall ske utan onödig tidsutdräkt.

I 65 a § rennäringslagen nämns t ex att rennäringen skall bedrivas med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls och att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som i övrigt behövs om den hänsyn som vid renskötsel skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

10 § rennäringsförordning (1993:384) anger att: Föreskrifter som avses i 65 a § första stycket rennäringslagen (1971:437) om den hänsyn som vid renskötseln skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen får meddelas av Sametinget efter samråd med Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet.

3.2 Rådgivning och kompetensutveckling

Genom rådgivning kan markägaren få kunskap om skogsbruk-rennäring och därigenom få förståelse för varför hänsyn bör tas inom skogsbruket. Rådgivning kan genomföras på ett flertal olika sätt. Det kan vara enskilt för en skogsägare på dennes fastighet inom en del som är tänkt för avverkning. Det kan även vara en mer generell form av tillsammans med andra markägare. Rådgivning kan även erbjudas till virkesköpare som i sina kontakter med enskilda markägare når ett stort antal markägare. Denna rådgivning, till virkesköpare, sker ofta som återkoppling där resultaten från Polytaxinventeringarna används.

Utöver detta finns även kompetensutveckling som ett betydelsefullt styrmedel. Genom utbildning om rennäringen får skogsbrukarna en större förståelse för den näringen. Detta är viktigt att det sker fortlöpande då det är en omsättning på tjänstemän inom skogsnäringen men även för rennäringens representanter är det viktigt för att upprätthålla en kompetens i ämnet skogsbruk-rennäring. Skogsstyrelsen har under årens lopp erbjudit ett antal utbildningar av olika omfattning till både skogsbruket och rennäringen.

3.3 Frivilliga åtaganden och certifiering

Skogsbruket genomför vissa frivilliga åtaganden i relationerna med rennäringen. Exempel på det är de frivilliga samråd som det FSC-certifierade skogsbruket genomför utanför åretruntmarkerna. Skogsbruket bjuder här in till samråd inom

det geografiska område som man anser utgör renskötselområdet. Det innebär inte att samebyarna har samma uppfattning om renskötselområdets utbredning. I vissa fall erbjuder skogsbruket någon typ av information om planerade åtgärder även utanför det område där man erbjuder frivilliga samråd.

Andra exempel på frivilliga åtaganden är att erbjuda samråd om andra skogsbruksåtgärder än de som krävs enligt lag. Det gäller t ex skogsgödning, och kan även gälla stubbskörd.

Stora delar av svenskt skogsbruk är certifierat enligt någon av standarderna FSC (Forest Stewardship Council) eller PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes). Enligt svenska FSC är 2011 drygt 11 miljoner hektar skogsmark i Sverige är certifierad enligt FSC. Det motsvarar ungefär halva den produktiva skogsarealen. Den FSC-certifierade arealen är fördelad på 22 företag, inklusive de paraplyorganisationer som certifierar mindre markägare. Enligt PEFC är drygt 8 miljoner hektar skogsmark certifierad, fördelat på ett stort antal enskilda markägare. Några av de stora skogsbolagen är certifierade enligt både PEFC och FSC, c:a 3 miljoner hektar är dubbelcertifierad.

Skogscertifiering är en marknadsstyrd oberoende företeelse som inte styrs av svenska eller andra myndigheter. FSC är en oberoende, internationell medlemsorganisation. Svenska PEFC är en ekonomisk förening vars ändamål bl a är att tillhandahålla medlemmarna tjänster rörande certifiering i det svenska PEFC-systemet. De båda certifieringssystemen kan sägas vara standarder för ett uthålligt och ansvarsfullt skogsbruk. Det finns vissa skillnader mellan de båda systemens standarder men de berörs dock inte här. Den koppling som finns mellan certifieringssystemen och det nationella svenska regelverket består primärt i att ett certifierat skogsbruk ska bedrivas i enlighet med skogsvårdslagen och annan tillämplig lagstiftning, t ex rennärlagen.

3.4 Planeringsunderlag för samebyarnas markanvändning

I de sektorsmål för skogsbruket som gällde till 2010 formulerades ett delmål som kopplar till samebyarnas planeringsunderlag och en ambition gällande skogsbrukets hänsyn där sådana underlag finns.

Inom de samebyar där det finns en beteslandsindelning skall skogsbruket i sin planering särskilt beakta dessa vid skogsbruksåtgärder.

I ett tidigt skede, innan projektet med renbruksplaner tog fart, gjorde några samebyar en ansats till beteslandsinventering. Numera sker beteslandsindelning som ett viktigt moment inom ramen för samebyarnas upprättande av renbruksplaner.

Ny teknik används för att utveckla arbetet med beteslandsindelning. Bl a har renar försetts med GPS-sändare i ett samarbete med Lantbruksuniversitetet (SLU). GPS-försedda renars betesval har stärkt värdet av informationen i beteslandsindelningen och har haft en viktig pedagogisk roll när renbruksplaner presenteras. GPS positioner från renar har spelat en betydande roll i dialogen med andra markanvändare.

3.4.1 Renbruksplan

2000 inledde Skogsstyrelsen ett pilotprojekt med mål att utveckla metoder och påbörja framtagandet av renbruksplan (RBP) i Vilhelmina norra och Malå samebyar. Här deltog samebyarnas representanter tillsammans med Skogsvårdsstyrelsen, Lantbruksuniversitetet (SLU), Länsstyrelsen, och Norsk institutt for naturforskning (NINA) i förarbeten, utbildning och fältarbete. Pilotprojekt är avslutat och slutrapporten levererades 2003 (Skogsstyrelsen rapport 2003:5).

Under åren utvecklades rutiner och arbetssätt för upprättande av renbruksplaner. 2004 uppmärksammades arbetet med RBP av regeringen som ett positivt inslag för att förbättra dialogen mellan skogsbruk-rennäring. Det stämde väl överens med det nationella sektorsmålet som syftade till att särskild hänsyn skall tas från skogsbruket till de samebyar som har en beteslandsindelning. Skogsstyrelsen fick i uppdrag av regeringen att i samverkan med Sametinget upprätta RBP för ytterligare samebyar under perioden 2005-2010 vilket fick till följd att 26 samebyar nu har en första version av en RBP.

Regeringen tillsköt fortsatta medel för perioden 2011-2014. Därmed har ytterligare 13 samebyar påbörjat arbetet med att upprätta planer och under 2012 är målsättningen att de kvarvarande 12 samebyarna kommer att påbörja arbete med RBP. Målet är att alla 51 samebyar ska ha en grundversion av en renbruksplan 2014.

Det övergripande målet med RBP är att med hjälp av fjärranalys, genom kartläggning samt fältinventering:

- Förbättra underlaget för operativ renskötsel
- Förbättra underlaget för samrådsdiskussioner med andra markanvändare
- Producera information som kan kombineras med andra markanvändares databaser

Projektet Renbruksplan har syftat till att samebyarna skall utföra en beteslandsindelning där man identifierar och lokaliserar olika värdekärnor ur rennäringens perspektiv. Som stöd till renskötarens lokalkunskap använder man satellitscener och besöker även vissa områden i fält där man dokumenterar och tar bilder. All information lagras i ett geografiskt informationssystem som kallas RenGIS.

3.4.2 iRENMARK

I mitten av 80-talet tillsatte lantbruksstyrelsen en planeringsgrupp. Renplanegruppen hade till uppgift dels att arbeta fram begreppsdefinitioner för att beskriva rennäringens markanvändning, dels att ta fram metoder för att göra det möjligt att peka ut riksintressen för rennäringen. Detta låg till grund för den första omgången av digitalt markanvändningsdata. Äldre kartmaterial digitaliserades och anpassades till de nya begreppsdefinitionerna. De olika länen hade egna digitala databaser men hade till viss del byggt upp sin egen databasstruktur.

Databasen ”Ren70” togs fram av länsstyrelsen i Norrbotten i början av 90-talet och var föregångare till Ren2000. Databasen följde renplanegruppens begrepp och vidareutvecklade dem.

För att kunna utföra sitt uppdrag att förhandla fram nytt konventionsfördrag tog Renbeteskommissionen i slutet av 90-talet fram databasen Ren2000. Denna var en sammanslagning av respektive läns digitala datasammanställning som anpassats till en gemensam begreppsstruktur.

Senare har Sametinget tagit över ansvaret för rennäringens markanvändningsredovisning och byggt vidare på Ren2000. Syftet är att uppnå en databas som bättre redovisar samebyarnas sätt att använda sina betesmarker. Så långt det går är ambitionen att skapa ett enhetligt sätt att redovisa inom hela renskötselområdet. Den nya databasen kallas iRENMARK.

På grund av att data och begrepp är gemensamma finns en naturlig koppling mellan iRENMARK och Renbruksplan. Vissa uppgifter som tas fram i renbruksplanerna skulle kunna presenteras i iRENMARK så att det finns möjlighet för markanvändande aktörer att få tillgång till beteslandsindelning för enskild sameby.

4 Hänsyn till rennäringen enligt 31 § skogsvårdslagen

I uppdraget ingår att utveckla metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringens intressen inom renskötselområdet enligt skogsvårdslagen. I detta avsnitt ges därför en fördjupad beskrivning av regelverket och dess bakgrund.

De generella reglerna om skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen finns i 31 § skogsvårdslagen. De gäller inom hela renskötselområdet (3 § rennäringenslagen, 1971:437). Till 31 § finns inga bindande föreskrifter.

31 § Vid skötsel av skog ska i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av trädsmålingar och skogsbilvägars sträckning den anpassning ske som uppenbart påkallas med hänsyn till rennäringen. Vid planläggning och genomförande av åtgärderna ska eftersträvas att berörd sameby har årlig tillgång till sammanhängande betesområden och till vegetation som behövs inom områden församling, flyttning och rastning av renarna. *Lag (1993:553).*

4.1 Bakgrund

Bakgrunden till lagstiftningen och att det inte finns föreskrifter beskrivs i proposition 1990/91:3 - *Om skogsbruket i fjällnära skogar*. Avsikten var att på ett starkare sätt markera hänsynen till rennäringen än vad som skett genom de tidigare allmänna råden till skogsvårdslagen (SKSFS 1982:2). Regeringens uppfattning var att det borde vara möjligt att direkt i lagen reglera denna hänsyn. Hänsynskraven måste dock begränsas så att de kunde förenas med ett rationellt skogsbruk. Det kom att uttryckas så att den anpassning ska ske som uppenbart påkallas med hänsyn till rennäringen. Regeringen förutsatte också att Skogsstyrelsen skulle komma att meddela allmänna råd till ledning för tillämpningen. Skogsstyrelsen har därför meddelat allmänna råd till 31 §.

4.2 Tillämpning

Krav på hänsyn till rennäringen regleras direkt i lagtexten i 31 § skogsvårdslagen. De allmänna råden ger exempel på hänsyn som bör tas vid de skogsbruksåtgärder som lagtexten pekar ut. De ger vägledning i att konkretisera ändamålsenlig hänsyn i ett eventuellt lagråd och/eller i ett beslut om hänsyn enligt 31 § SvL. I beslut om hänsyn i ett tillstånd till avverkning i fjällnära skog kan villkoren grundas endera på det stöd som ges i 18 b § eller på en kombination av 18b och 31 §§.

Kravet på anpassning är formulerat för att gälla vid en enskild avverkning men pekar även på ett ansvar i skogsbrukets långsiktiga planeringssituation (planering av skogsbilvägar och anpassning för att möta behovet av sammanhängande betesområden).

I samband med anmälan om avverkning (14 § SvL) kan ett föreläggande eller förbud (med eller utan vite) utfärdas med stöd av 31 och 35 §§ SvL. Föreläggande eller förbud ska normalt föregås av ett lagråd. I brådskande fall eller om det i övrigt finns särskilda skäl får dock ett föreläggande eller förbud utfärdas utan föregående lagråd.

Ett beslut om hänsyn enligt 31 § SvL formuleras normalt som ett förbud förenat med vite.

Normalt ska även villkor om hänsyn till rennäringen i beslut om tillstånd till avverkning i fjällnära skog förenas med vite.

4.2.1 Geografiskt tillämpningsområde

Lagtexten anger inte inom vilket geografiskt område som reglerna avses ha tillämpning. I prop 1990/91:3 skriver dock departementschefen en vägledning:

Hänsynsbestämmelsen bör avse hela renskötselområdet. På samma sätt som gäller i fråga om naturvården bör böter kunna ådömas den som låter bli att följa förelägganden som meddelas för att den nya hänsynsregeln skall efterlevas. Jag förutsätter att skogsstyrelsen kommer att meddela allmänna råd till ledning för tillämpningen.

Renskötselområdet består dels av marker där renskötsel får bedrivas hela året (året-runtmarkerna), dels av områden där renskötsel får bedrivas bara under vinterhalvåret (vinterbetesmarker eller sedvanemarken). I vissa delar av landet råder det oenighet mellan markägare och samer om vinterbetesmarkernas omfattning. Frågan om gränsdragningen är en civilrättslig fråga. Sådana frågor kan med rättsligt bindande verkan bara avgöras av allmän domstol. Detta hindrar emellertid inte att skogsvårdsstyrelsen som en sk preliminärfråga i ett beslut om föreläggande kan ta ställning i gränsdragningsfrågan. Om gränsdragningen senare blir aktuell hos domstol i t ex ett mål om utdömande av vite eller i ett mål om ansvar för brott mot föreläggandet är skogsvårdsstyrelsens ställningstagande i frågan inte bindande för domstolen. När det gäller skogsvårdsstyrelsens handläggning får styrelsen från fall till fall utifrån de allmänna reglerna i förvaltningslagen avgöra vilken utredning som behövs för att styrelsen skall kunna ta ställning i den preliminära frågan om gränsdragningen.

Skogsstyrelsen tog vägledningen som utgångspunkt när de allmänna råden formulerades:

Dessa allmänna råd avser skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen inom de områden där renskötsel enligt 3 § rennäringenslagen (1971:437) får bedrivas (renskötselområdet).

I försöket att utvärdera hänsynen i förhållande till sektorsmålen med hjälp av ordinarie polytaxresultat definierade Skogsstyrelsen ett område som vid datautsökningen fick representera renskötselområdet, se avsnitt 2.4.

4.2.2 Praktisk lagtillämpning

I Skogsstyrelsens och tidigare Skogsvårdsstyrelsernas lagtillsyn har 31 § tillämpats i mycket blygsam omfattning. Ytterst få egentliga lagråd och förbud har meddelats enligt 31 §.

I beslut om tillstånd till avverkning enligt 15, 16 §§ förekommer exempel på villkor om hänsyn till rennäringen. Sådana villkor om hänsyn i tillstånden har ofta varit formulerade på ett sätt som i juridisk mening motsvarar ett gott råd eller i vissa fall ett lagråd, sällan med beslutsinnebörd.

Någon rättslig prövning av beslut enligt 31 § har veterligen inte förekommit. Tillstånd till avverkning har överklagats av berörda samebyar i några fall men känne-

dom om några utslag av prejudicerande karaktär med bäring på hänsynsreglerna i 31 § föreligger inte.

4.3 Oklara begrepp

Bland annat på grund av att det saknas föreskrifter till lagtexten och att det saknas rättslig prövning av 31 § SvL finns begrepp i lagtexten som inte är definierade och därmed inte är entydiga.

Exempel på ett sådant centralt begrepp är innebörden av texten ”...som uppenbart påkallas av hänsyn till rennäringen”. Uttrycket leder gärna till tankar om att det rör sig om särskilda kvalitetskriterier för de skogsbruksåtgärder som lagtexten räknar upp. En annan aspekt kopplar till hur uttrycket kom att användas i proposition 1990/91:3. Där preciserades uttrycket till följd av kritik från lagrådet mot regeringens förslag i lagrådsremissen till en reglering av skogsbrukets hänsyn till rennäringen. I remissförslaget uttrycktes begränsningen genom att kraven inte fick vara så ingripande ”att pågående markanvändning avsevärt försvåras”. I propositionen skriver regeringen att: ”Den begränsningen bör nu istället uttryckas så att den anpassning av skogsbruket bör ske som uppenbart påkallas av rennäringen”. Med den kopplingen kan begreppet anses omfatta även en nivåaspekt liknande den som gäller för hänsyn till naturvård och kulturmiljövård enligt 30 § SvL.

Ett annat begrepp som sannolikt kan tolkas olika är ”..årlig tillgång till sammanhängande betesområden ..”.

Begreppet sammanhängande betesområden finns i förarbetena till naturresurslagen (NRL). ”Vid bedömningen av vilka områden som ska anses vara av riksintresse bör beaktas näringens behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidsmarkerna samt alternativa flyttningsleder. Vinterbetesmarkernas särskilda betydelse för renskötseln bör särskilt beaktas. Det bör härvid observeras att även förhållandevis begränsade åtgärder kan avsevärt försvåra renskötseln (prop. 1985/86:3 s. 161).”

Tydligt är att tillgången gäller för varje berörd sameby och därmed inom det område där samebyn får vistas med sina renar. Begreppet betesområde tyder på att här avses ett mer avgränsat område som är viktigt för renens bete och renskötselns verksamhet. Resonemanget om alternativa betesområden inom årstidsmarker tyder på att det rör områden som är av större betydelse för rennäringen och att det kan vara olika områden under olika årstider. Samebyarnas beteslandsindelningar inom projektet Renbruksplan kan sannolikt utgöra ett viktigt underlag för bedömningen av var i geografin begreppet skulle kunna tillämpas. Innebörden av delbegreppet ”årlig tillgång” är inte entydig och ett synsätt som tydligare konkretiserar vad som sägs i allmänna råd till 31 § kan vara betydelsefullt.

4.4 Lagreglernas koppling till metoder för uppföljning

Uppföljning av hänsyn på den enskilda avverkningen genom t ex systematisk mätning med direkt koppling till lagtexten är svårt trots att den förhållandevis väl preciserar vilka situationer som avses. Det är däremot möjligt att utnyttja det systematiserade uppföljningssystemet Polytax. Systemet kan kompletteras för att fånga ett antal relevanta hänsynsvariabler med utgångspunkt från de preciseringar av vad lagen avser som Skogsstyrelsen meddelat i allmänna råd till 31 §. Ut-

gångspunkten är att registrera objektivt mätbara data för varje hänsynsvariabel. Uppgifterna kan användas som ett underlag för att bedöma hänsynen enligt skogsvårdslagen.

Som tidigare nämnts saknas rättslig prövning av ställda krav på hänsyn till rennäringen. Mätning av exempel på åtgärder som utgår från de allmänna råden får därmed ett något annorlunda stöd än vid mätning av hänsyn till natur- och kulturmiljöer enligt 30 § SvL.

I prop. 1990/91:3 som utgör basen för 31 § uttalar departementschefen att: *”Enligt min mening är det emellertid i hög grad önskvärt att på ett starkare sätt markera hänsynen till rennäringen än vad som sker genom de allmänna råden. Jag är av den uppfattningen att det bör vara möjligt att direkt i lagen reglera denna hänsyn”*.

Syftet kan anses vara att en lagtext skulle ge en starkare markering av hänsynsreglerna än de allmänna råd som gällde tidigare (SKSFS 1982:2). Dessa var rekommendationer om hur skogsbruket kunde ta hänsyn till rennäringen med stöd endast av den allmänna hänsynsbestämmelsen i 1 § SvL.

Nuvarande allmänna råd hämtar stöd i 31 § SvL. Även om lagtexten anger att anpassning ska ske vid olika utpekade skogsbruksåtgärder omfattar de i stort sett samma hänsyn som nämns i SKSFS 1982:2. Exempelen i nuvarande allmänna råd (från 1993) visar tydligt att skogsbrukets metoder förändrades under perioden 1982-1993. Skogsbrukets metoder förändras kontinuerligt och andra exempel på hänsyn än de som nämns kan vara tillämpliga för respektive skogsbruksåtgärd. Ett sådant exempel är trädslagsval vid beståndsanläggning.

4.4.1 Hänsynsvariabler

En utgångspunkt är att identifiera ett antal viktiga exempel på hänsyn (variabler) som ges stöd för i lagtexten och exemplen i de allmänna råden. En aspekt är att de exempel man väljer att följa upp bör vara någorlunda tydligt identifierbara i samband med registreringen. En annan aspekt är om ambitionen är att presentera ett statistiskt resultat med rimlig säkerhet för varje hänsynsvariabel för sig inom hela renskötselområdet, eller med ev uppdelning på åretrunt- resp vinterbetesmarkerna. En rimlig strategi kan vara att välja ut de variabler som bedöms representera den hänsyn som är viktigast och samtidigt är mätbar utan stort inslag av subjektivt tyckande.

Skogsstyrelsen bedömer i nuläget att det finns tillräckligt stöd för och att det är lämpligt att fokusera på följande variabler:

Kvarlämnade av trädssamlingar i hänglavs bärande skog

Områden med hänglavs förekomst var en av de hänsynsvariabler som uppmärksammades redan i de tidiga allmänna råden (SKSFS 1982:2).

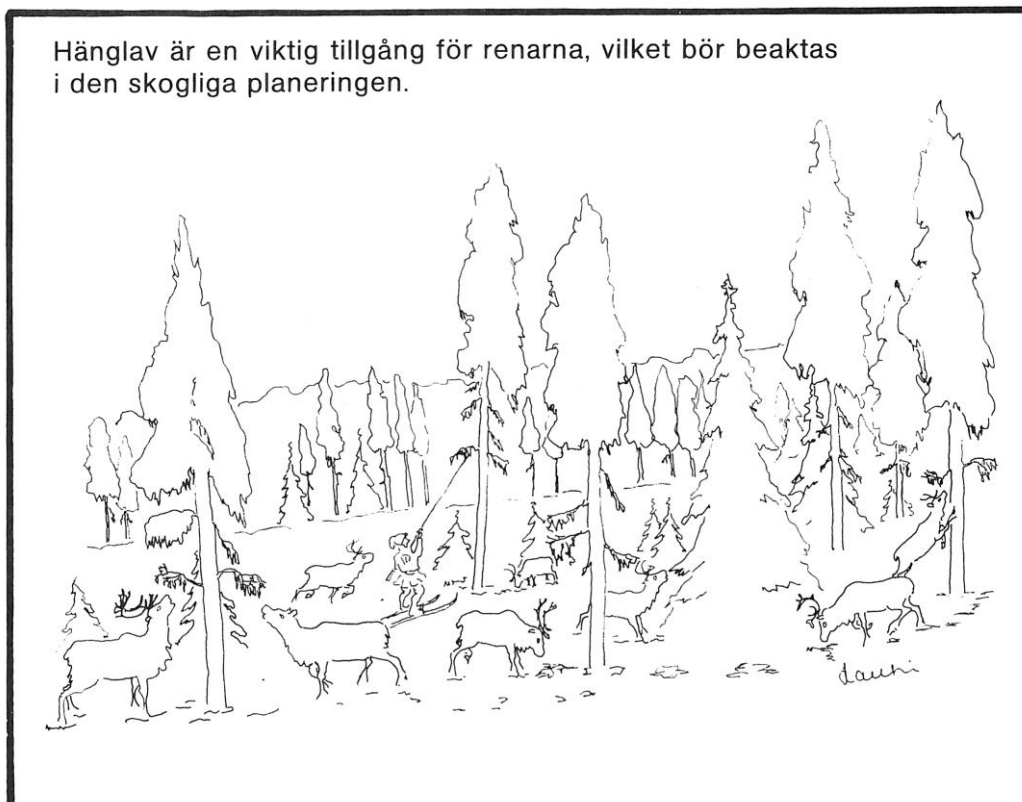

Bild 2: Illustration från särtrycket "Skogsbruk och rennäring" (Skogsstyrelsen 1982).
Teckning av Lars Anders Utsi, Sirkas sameby, Porjus

Hänglavar och andra trädlavar som t ex bladlavar kan vara en viktig betesresurs för renarna, särskilt under vårvintern då skare gör marklavarna oåtkomliga men också under andra perioder under vintern när snöförhållandena är ogynnsamma. Till skillnad från marklavar så försvinner trädlavarna omedelbart vid föryngringsavverkning. Det tar i regel lång tid för trädlavarna att etablera sig i den nya skogen men ett sätt att förbättra situationen kan vara att spara trädsamlingar med hänglav när äldre hänglavs bärande skogar avverkas som spridningskällor.

I Skogsstyrelsens rapport nr 18/2008 (Eriksson & Moen) relateras att mängden trädlavar beror av mängden substrat (bark, grenar och kvistar) att fästa på och på trädens ålder (P-A Essén m fl 1996). När det är angeläget att lämna trädsamlingar vid avverkning bedömer Skogsstyrelsen att mängden träd (volym och antal) har betydelse, d v s såväl en viss volym träd som en viss areal per trädsamling. Vidare bedöms att 5 % av avverkad areal resp. volym kan vara ett rimligt minimimått. Alternativa skogsbruksmetoder i form av selektiva uttag (blädning, plockhuggning, luckhuggning) kan vara ett annat sätt att bidra till att behålla hänglavar i befintlig skog.

Inom ramen för utredningen har vissa samebyar fått möjlighet att besvara ett antal frågor om betydelsen av hänglavar för renskötseln. De svar som lämnats pekar på att hänglavsskogar är viktiga, att betydelsen beror av årstid och belägenhet (gärna i anslutning till flyttleder) och att det är viktigt att det lämnas trädsamlingar vid avverkning.

Tillgång på betesområden och vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning och rastning

Någon entydig generell hänsyn vid avverkning som ska gälla för de olika exemplen är knappast möjlig att beskriva. Däremot är det tydligt att avverkningen bör planeras och anpassas så att hänsynen prioriteras så att vegetation om möjligt lämnas i anslutning till de aktuella exemplen. Hänsynen kan också tas genom att skogsbruket avgränsar den planerade avverkningstrakten och avstår eller skjuter fram avverkning av områden nära sådana hänsynsobjekt/-områden. Skyddszoner och selektiva uttag är andra exempel på hänsyn.

För att inte påverka traditionell flyttning längs inarbetade flyttleder negativt fordras särskild uppmärksamhet. Det gäller både vid planering av avverkning och vid beståndsanläggning. Markberedning bör ske med ett utförande som inte försvårar framkomligheten och i val av trädslag för nästa generation bör skogsbruket beakta sannolikheten att contortatall kan medföra risk för större framkomlighetsproblem än t ex tall. Motsvarande hänsynsresonemang men med andra argument kan anses gälla vid rastbeten och samlingsplatser.

Hänsyn vid anläggningar

Fasta anläggningar som t ex arbetshagar, samlingsplatser för lastning mm fordrar ofta långsiktiga lösningar som kan handla om att upprätthålla en trädvegetation som är lämplig för renskötseln och att inte t ex slutavverka innan man träffat upp-görelse om ersättningsanläggning. I vissa delar i anslutning till anläggningen kan hänsynsbeskrivning och åtgärder vara motsvarande som vid hänsyn till flyttleder mm i föregående stycke.

Beståndsanläggning: markberedning

Markberedning har länge haft sprängkraft i relationerna mellan skogsbruk - ren-näring. Radikala markberedningsmetoder som hyggesplöjning (förbjuden sedan flera år), kraftfull harvning med driven harv som ger djupa spår medför betydande framkomlighetsproblem men också en blottläggning av mineraljord och uppfläkt humuslager som täcker en stor del av markvegetationen. Normal kontinuerlig harvning medför även den att stor del av markvegetationen blir övertäckt.

Skogsstyrelsen genomförde 2011 en uppföljning av hänsyn till rennärings i relation till det sektorsmål som gällde markberedning på sk lavtyper. Uppföljningen baseras på en sammanställning av befintliga uppgifter i Polytax. Det stickprovsmässiga urvalet träffade 39 avverkningar på lavtyperna. Det lilla urvalet visade ändå att 99 % av den inventerade arealen hade markberetts genom harvning (se avsnitt 2.4).

En doktorsavhandling av Samuel Roturier (SLU 2009) beskriver studier av bl a återetableringstakten för renlavar efter olika markberedningsmetoder, HuMinMix och konventionell harvning. Markstörningen för metoderna var 15 % för HuMinMix respektive 40-60 % för harvningen. Här kunde återetableringen av tidigare lavmängd uppnås inom c:a 10 år efter HuMinMix medan motsvarande kunde bedömas ske först c:a 50 år efter harvningen.

I förslag till metod för uppföljning av hänsyn vid markberedning tar Skogsstyrelsen utgångspunkt bl a i nämnda resultat.

I det aktuella metodförslaget görs uppföljning av markberedning på marker med inslag av marklavar som är 10 % eller större och i anslutning till områden för samling, flyttning och rastning.

Beståndsanläggning: trädslagsval

Användningen av contortatall väcker motsvarande reaktion hos samebyarna som exempelvis harvning på lavbetesmarker. Contortatallen befaras bli medföra tätare och mörkare skogsbestånd som ger förändrad markvegetation och därmed riskerar att försämra långsiktig tillgång på marklavar. Dessutom uppfattas contortatallen försämra framkomlighet och ge problem vid flyttning och samling av renarna.

I meddelande 7, 2009 - Regler om främmande trädslag, redovisar Skogsstyrelsen olika effekter till följd av användning av contortatall. Här ingår även aspekter som kopplar till rennäringens intressen. I kapitlet om författningsförslag föreslås några tillägg i allmänna råd till 31 § som berör främmande trädslag.

I det aktuella metodförslaget görs uppföljning av trädslagsval på marker med inslag av marklavar som är 25 % eller större och i anslutning till områden för samling, flyttning och rastning.

4.4.2 Uppföljning av hänsyn enligt skogsvårdslagen och i praktiken

Ett viktigt spår i utvecklingen av metoder för uppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen har som tidigare beskrivits varit att försöka utnyttja det ordinarie uppföljningssystemet Polytax. Polytaxsystemet beskrivs utförligt i kap. 6.

Metoden att följa upp tagen hänsyn mot skogsvårdslagens krav via ett stickprovsförfarande i Polytax bygger på ett objektiva, visserligen arealvägt men slumpvis utlottningsförfarande. Med vissa inslag av subjektiva bedömningar är siktet inställt på objektivitet.

Oavsett det kan ett utlottat objekt innehålla hänsynsvariabler som principiellt definierats som relevanta för att fordra hänsyn enligt skogsvårdslagen men där objektet ligger i ett område som inte är eller har varit av intresse från renskötarnas synpunkt.

Ett sätt att hantera den situationen är att beakta vad som sagts i ett eventuellt samråd. I vissa fall kommer att utlottat polytaxobjekt att träffa en avverkning där det inte råder samrådsskyldighet, eller där samråd av någon anledning inte genomförts. En annan svårighet kan vara att samrådsprotokoll inte bifogats anmälan eller ansökan eller annars är svårtolkat. För att den planerade metoden för uppföljningen ska kunna genomföras någorlunda effektivt och med så bra kvalitet som möjligt är det viktigt att samrådsprotokollen är tydliga och innehåller information som medger uppföljning. En annan viktig aspekt är att samebyarna å sin sida tillvaratar sina intressen genom att delta i samråden och där markerar sina intressen så att de framgår av protokollet.

5 Samråd skogsbruk – rennäring

5.1 Samråd mellan skogsbruk och rennäring

Samråd mellan skogsbruk och rennäring genomförs regelmässigt inom rennäringens året-runt-markar enligt § 20 SvL. På vinterbetesmarkerna hålls också samråd med de som är certifierade enligt FSC inom det område som Lantbruksstyrelsen, Statens Planverk rapport 44 del 5, 1978 angett som renskötselområde. I huvudsak är det de större skogsföretagen, Sveaskog, Fastighetsverket och andra större skogsägare såsom allmänningar som genomför samråd. Även enskilda skogsägare genomför samråd vid större avverkningar och vid byggande av skogsbilvägar, inom året-runt-markerna.

Samråden sker på lokal nivå mellan skogsbrukets företrädare och renskötare från berörd sameby efter inbjudan till samebyarna från skogsmarkens ägare. Oftast äger samråden rum genom fysiska möten där förslag om förnygringsavverkning med efterföljande skogsvårdsåtgärder och byggande av skogsbilvägar diskuteras. Även gödsling av skogsmark tas som regel upp. En viss tendens kan skönjas att allt fler samråd resulterar i fältsyn av föreslagna avverkningsobjekt innan överenskommelse nås av den slutliga åtgärden. Vanligtvis sker sådana fysiska träffar inte vid samråd mellan enskilda skogsägare och berörd sameby. Dessa samråd sker i huvudsak med brev eller e-post.

5.2 Uppföljning av samråden i centrala samrådsgruppen

Centrala samrådsgruppen för skogsbruk-rennäring har till uppgift att bland annat följa upp samråden. Gruppen består av representanter för skogsbruk (7) och rennäring (7) samt för myndigheter och andra organisationer (5). Samrådsgruppen har en rådgivande funktion, riktad dels till de centrala myndigheterna och näringsarnas organisationer, dels till de som deltar i de lokala samråden.

Till samrådsgruppens arbetsuppgifter hör som nämnts bland annat att följa upp och utvärdera de lokala samråden, genom att samla in och sprida erfarenheter mellan länen. Dessutom ska gruppen följa tillämpningen av gällande författningar och motsvarande samt vid behov lämna förslag till ändrade bestämmelser och handläggningsrutiner etc.

Vid gruppens möten som genomförs två gånger per år redovisas erfarenheterna från genomförda samråd. Nedan redovisas en sammanfattning av vad som framförts vid de senaste mötena med utgångspunkt i de förda protokollen.

Vid möten under senaste året har Svenska samernas Riksförbund (SSR) redovisat resultaten av en kartläggning av samråden som genomförts. Tanken bakom det presenterade materialet är att man vill få till stånd lösningar av intressekonflikter mellan skogsbruk och rennäring.

Resultaten av SSR:s undersökning indikerar att majoriteten av samebyarna upplever sig att ha en god relation med skogsbolagen, men att det förekommer lokala skillnader, där främst personkemin spelat en viktig roll. I ett fåtal byar har samråden helt och hållet upphört vilket är allvarligt, det betyder att samebyar och skogsbolag tillsammans måste hitta lösningar för att komma till rätta med proble-

met. Papperskartor dominerar som underlag, men eftersom shapefiler används mer och mer krävs att samebyar får utbildning på detta. De åtgärder som diskuterats mest vid samråden är avverkning, markberedning, vägar och gödsling. Det poängteras att även röjning och gallring kommer upp på samråden.

Samebyarna ägnar i snitt en vecka/år åt samråd som rör skogsbruket. Åtgärder där samråden fungerar bäst anser man rör tiden och årstid vid föryngringsavverkning, markberedning och vägbyggen. Hänsynen fungerar sämst vid åtgärder som berör contorta och gödsling samt åtgärder som handlar om de lavhedar som samebyn vill ha kvar, och där samebyn vill ha plockhuggning/hyggesfritt skogsbruk, till viss del även vid vägbyggen inom vissa samebyar. När det varit skiljaktiga meningar har det oftast handlat om avverkning, markberedning, gödsling och plantering av contorta.

För att det ska fungera bättre i de lokala samråden behöver samebyarna, enligt undersökningen, få mer att säga till om samtidigt som man lär av varandra och får mera kunskap om varandras näringar. Att lära av varandra bidrar i slutänden till mera respekt för åsikter och önskemål. I undersökningen framhålls att för att alla ska kunna känna igen sig och bli eniga är det bra om Skogsstyrelsens samrådsblankett används, vilket inte är tvingande enligt SvL.

Andra synpunkter som framförts från samebyarna är att om samebyarna inte vill att en viss skogsbruksåtgärd ska genomföras, så återkommer den oftast vid nästa samråd. Det är också svårt att övertyga skogsföretagen att använda den samrådsblankett som Skogsstyrelsen tagit fram. Renbruksplanerna är viktiga underlag för samråden, och man upplever att det är svårt att få grepp om helheten av vad som händer med avverkningar och vindkraftparker etc. Förlusten av betestillgångar är ett stort problem, och det är viktigt att man ser den kumulativa effekten för rennäringen. Det handlar inte enbart om en enskild avverkning i skogen, utan hela påverkan från andra näringar. Klimatfrågan är också viktig och kan skapa betesproblem.

Från skogsbrukets sida framhålls många gånger att man tycker att samråden fungerar bra. Det finns ibland problem där det varit svårt att få samråden till stånd, eftersom det inte kommer någon från samebyn till samråden. Ibland har det också varit svårt att få kontakt med samebyarna.

Skogsbruket framhåller att samråden utvecklats, och man upplever ett större ansvar idag än tidigare. Det pågår en mängd samarbeten, bland annat jobbar man med att förenkla protokollen till samråden, för att de ska bli ännu tydligare. Man håller på att lära upp lokalt ansvariga på samråd och det läggs ner mycket tid på det.

Skogsstyrelsens blankett används i varierande utsträckning. Vissa skogsföretag använder Skogsstyrelsens blankett i de fall det är problem vid samråden, annars används ett förenklat sätt att arbeta. Andra skogsägare använder Skogsstyrelsens blankett mer konsekvent. Skogsstyrelsen deltar sällan i samråden.

Enligt skogsbruket kan det uppstå problem vid samråd om markberedning, gödsling och vägbyggen. Skiljaktig mening uppstår oftast enligt skogsbruket vid åtgärder som påverkar lavmarker.

Skogsbruket framhåller att man arbetar med förbättringsområden. Det handlar bland annat om tidsaspekt, att det finns tid för bägge parter och att man tar lärdom av varandra.

Förslag finns också om att träffas på vintern med en översiktlig grövre planering från skogsbolagen, för att på sommaren kunna fördjupa samråden i svåra områden efter traktplaneringen. Det har prövats att ha samråd med flera samebyar samtidigt, vilket fungerat bra.

Skogsbruket har bjudit med samebyarna att delta vid flyginventering av gödslingsbestånd vilket har vart positivt eftersom samebyarna då varit med under själva inventeringen.

Inför Centrala samrådsgruppens nya mandatperiod som påbörjades 2010 gjordes en enkel utvärdering för att fånga upp ledamöternas erfarenheter. Resultaten från utvärderingen kommer att utgöra en grund för att utveckla det fortsatta arbetet i samrådsgruppen. I undersökningen framhålls att samrådsgruppen har många år bakom sig av kontinuerligt arbete. Samrådsgruppen är ett unikt forum nationellt för skogsbruk-rennärning och har åstadkommit ett antal goda resultat. Det är nu ett väl fungerande forum som bör förvaltas och som kan utvecklas. Det som främst bör förvaltas är den goda respekt som delegaterna visar för varandra i denna grupp. Denna respekt är ovärderligt om gruppen fortsättningsvis vill påverka möjligheterna till ännu bättre samverkan i praktiken mellan näringarna.

De områden som samrådsgruppen bör utveckla är främst tre saker enligt undersökningen: Ledamöterna kan göra sin delaktighet större. Mötena kan göras mer effektiva. Samrådsgruppen kan skapa mer jämna förväntningar, förväntningar om vad gruppen kan och vad gruppen vill åstadkomma de närmaste åren.

Samrådsgruppen har som följd av det bestämt att utfallen av samråden och hur det påverkar skogsbruk ska sammanställas och redovisas tydligare. Ett stöd för förberedelser inför samrådsgruppens möten togs också fram för att ge möjlighet till ökad delaktighet.

5.3 Resultat av samråden

Erfarenheterna från resultaten av samråden har redovisats av skogsbruket i Centrala samrådsgruppen när det gäller olika former av hänsyn. Under 2011 hade samråd genomförts rörande totalt 76 000 ha. Skogsbruket redovisar att hänsyn till rennärningen har tagits på olika sätt som en följd av samråden. Exempel på detta är förändringar i avverkningen, ändrad markberedning och ändrat trädslag. Överhållning av avverkningen, att den skjuts fram ett bestämt antal år är en annan del som kan ha överenskommit. I följande siffror som presenteras över storskogsbruket i norra Sverige kan det finnas en del överlappning då flera former av hänsyn kan ha varit tagna på samma avverkningsyta.

Tabell 3. Fördelning av olika hänsynstyper under samråd 2011, presenterade av skogsbrukets ledamöter i centrala samrådsgruppen.

Hänsyn i samband med avverkning som en följd av samråden	Andel av areal
Ändrad avverkning	6%
Överhållning, dvs nytt årtal för samråd	6%
Ändrad markberedning	5%
Ändrat trädslag	6%
Fältsyn	10%
Nytt samråd ej bestämt	1%

Även vid nybyggnation av skogsbilvägar samråder skogsbruket med berör sameby. Totalt under 2011 har 676 km skogsbilväg samråtts om. Av den sträckan har sträckningen ändrats på 47 km och fältsyn har gjorts på 8 km.

Skogsgödsling är en annan skoglig aktivitet som storskogsbruket samråder om med berörd sameby, även om det inte krävs enligt skogsvårdslagen. Under 2011 har samråd genomförts för en areal på knappt 22 000 ha. Detta ledde till en ändring på knappt 5000 ha och fältsyn genomfördes för 1400 ha.

5.4 Enkätundersökning

Här nedan redovisas resultat av en enkätundersökning som gjorts som test bland centrala samrådsgruppens ledamöter inom ramen för arbetet med detta uppdrag, se vidare beskrivning av enkäterna i avsnitt 6.2.

Antalet tillfällen för samråd som de som svarat deltagit i varierade, från 1 till 40 tillfällen. Detta varierade med antalet objekt som samråtts om, ju fler objekt som samråtts om ju fler tillfällen har används. I huvudsak samråddes om förnygringsavverkning med efterföljande skogsvårdsåtgärder, dessa objekt motsvarade drygt $\frac{2}{3}$ av antalet, gödslingsobjekten motsvarade ca $\frac{1}{4}$ av objekten. Övriga objekt var skogsbilvägar samt bränningar. Totalt samråddes om drygt 4300 objekt. Denna fråga har endast skogsbruket svarat på.

Kallelsen, eller inbjudan som denna fråga kom att ändras till, till samrådet ansåg alla hade kommit i god tid och varit tydlig. Underlaget som användes var i huvudsak skogligt planeringsunderlag men vissa företrädare hade även kompletterat med renbruksplan och iRENMARK. Underlaget för samrådet ansåg de flesta vara bra eller relativt bra.

I huvudsak ansåg de svarande att samrådet genomförts i en konstruktiv anda och med respekt.

Dokumentationen av samråden gjordes i huvuddel på egna samrådsprotokoll, några aktörer använde Skogsstyrelsens samrådsprotokoll, det var de som hade ett mindre antal objekt att samråda om. Dokumentationens uppföljningsbarhet ansågs av majoriteten som tillräcklig, det ska gå att följa upp efteråt och se om samrådet följts.

Rennäringens representanter ansåg att vanligen kommer inbjudan till samrådet i god tid men det finns undantag. Underlaget som använts har varit skogligt planeringsunderlag och renbruksplan. Storskogsbruket anses överlag vara bra på att ta fram underlag, dock medföljer det ibland information med materialet som är svårtolkad. Andan under samråden har i huvudsak varit konstruktiv och respektfull. Dokumentationen för samråden sker på Skogsstyrelsens samrådsprotokoll för privata skogsägare, via e-post. Skogsbrukets egna protokoll är det vanligtvis använda. Ofta är dokumentationen kortfattad vilket innebär att det är svårt att följa upp.

Enkätfrågorna återfinns i bilagorna 2 och 3. Det har framtagits två lite skilda enkäter till skogsbruket och till rennäringen, en anpassning till vad som är praktiskt möjligt att få fram.

5.5 Utveckling av samråden

För att förbättra arbetet med samråden har ett antal initiativ tagits.

- Storskogsbruket har tagit fram exempel på rutiner till stöd för fältorganisationen i syfte att förbättra hanteringen av frågor som rör rennäringen. De innehåller riktlinjer för samrådets omfattning, samrådsprocessen, inbjudan till samråd, dokumentation och utvärdering.
- Skogsbolagen har gemensamt tagit fram ett samrådsprotokoll där föreslagna åtgärder finns beskrivna och vilken hänsyn som tas i samband med samråden för att underlätta någon form av uppföljning. På detta protokoll kan flera avverkningsobjekt noteras.
- Skogsstyrelsen har upprättat ett mer fördjupat samrådsprotokoll i digital form, men som också kan användas i pappersform. Det omfattar fyra huvudrubriker, allmänna uppgifter, planerade åtgärder, samebyns objektbeskrivning och slutligen hänsyn till rennäringen, överenskommelser och/eller skiljaktig mening samt yttrande. Skogsbruket anser att detta protokoll är för tidskrävande att arbeta med eftersom varje protokoll rör endast ett objekt. Även ett antal samebyar kan föredra enkla överskådliga protokoll för att minska administrationen. Av den anledningen nyttjas det för närvarande sporadiskt i praktiken. Det FSC-certifierade storskogsbruket har dock beslutat att i de fall man inte kommer överens i första samrådet skall Skogsstyrelsens samrådsprotokoll nyttjas för att beskriva utfallet av samrådet samt vilken hänsyn som aktuellt bolag avser ta till rennäringen. Protokollet utgör därefter underlag för samråd 2, allt enligt FSC-standarden. Kommer man inte då överens kompletteras protokollet med utfallet av samråd 2 och ev kompletteringar av den hänsyn bolaget avser ta.
- Storskogsbruket skickar numera oftast i samband med inbjudan till samråd med både en översiktskarta och detaljkartor för planerade avverkningar vilket gör att samebyarna på ett överskådligt sätt kan hantera samråden.
- De samebyar som har tillgång till Renbruksplan och RenGIS, för närvarande 39 samebyar, har börjat få samrådsunderlaget i form av avverkningsanmälningar och ansökan om tillstånd till avverkning sig tillsänt digitalt. Det innebär att samebyarna nu med de bakgrundskartor som finns i RenGIS kan få en bild av avverkningars läge och omfattning som tidigare inte varit möjlig. Samebyn

kan också få en sammanhållen bild av flera skogsbolags förslag till avverkningar att ta ställning till. Detta kan vara ett viktigt underlag att ta ställning till om man framgent kan få tillgång till sammanhängande betesområden.

- Rutiner har skapats i RenGIS så att samebyarna kan dokumentera utfallet av samråden. Används Skogsstyrelsens samrådsprotokoll underlättas denna hantering.
- Nyligen har en första version av en kommunikationsstrategi tagits fram och introducerats för 35 samebyar i arbetet med Renbruksplan. Syftet är att samebyarna bättre ska kunna hantera den mängd samrådsobjekt, oftast flera hundra för flera år, som de får sig tillsänt vid ett och samma tillfälle. Förslag finns för hur samebyn kan arbeta inför, under och efter samråden med att beskriva sina förutsättningar och begränsningar samt hur alla protokoll, bilder och övrigt av intresse kan dokumenteras.
- Försök har gjorts där bolag presenterar en långsiktig planering av avverkningar på upp till 10 år. Samebyn får möjlighet att yttra sig över detta. Tanken är att samråda om dessa långsiktiga planer med förslagsvis 5 års intervall samtidigt som årliga samråd också äger rum. Samebyarna har då haft möjlighet att på ett tidigare stadium komma in i samrådsprocessen, innan detaljplanering av objekten äger rum, och få en bild av skogsbrukande över en längre tidshorisont än vad som normalt nu föreligger.

Det vore önskvärt att Skogsstyrelsen, när samråd genomförts och justerat protokoll upprättats, får tillgång till detta. Protokollet skulle i så fall bifogas anmälan eller ansökan till Skogsstyrelsen, helst inom hela renskötselområdet. Det skulle i hög grad underlätta och förbättra handläggning av berörda avverkningsobjekt för att uppfylla SvL:s krav. Dessutom finns då också möjlighet för Skogsstyrelsen att bättre utvärdera och följa upp den hänsyn som skogsbrukens ägare har avsett att ta till rennäringen.

6 Förslag till uppföljningsmetoder

Förslaget till metoder för uppföljning bygger i huvudsak på följande tre delar som kompletterar varandra.

- Objektvis uppföljning av hänsyn vid avverkning och beståndsanläggning genom att specifika uppgifter om hänsyn till rennärningen samlas in vid Polytax.
- Regelbundet återkommande enkät för uppföljning av hur samrådsprocessen fungerar och hur parterna inom skogsbruk och rennärningen upplever samråden
- Regelbundet återkommande enkät för redovisning av skogsbrukets hänsyn till rennärningen. Här redovisas vilka anpassningar skogsbruket gör till följd av samråden, och även andra åtgärder som vidtas av hänsyn till rennärningen.

Metoder för att kunna göra landskapsanalyser med utgångspunkt från samebyarnas renbruksplaner för att se hur avverkningsytor sammanfaller med viktiga områden för rennärningen bör också utvecklas. Detta har inte varit möjligt att fullfölja inom ramen för befintligt uppdrag, men arbetet med det bör fortsätta.

6.1 Uppföljning vid Polytax

Det är till Polytax, den redan pågående inventeringen av miljöhänsyn och återväxtresultat i skogsbruket, som uppföljning av hänsyn till rennärningen föreslås kopplas. Med ett antal ytterligare variabler speciella för rennäringshänsyn bör den del av hänsynen som tas på avverkade områden kunna följas upp.

Objektvis uppföljning vid Polytax

Uppläggningsen med bedömningen av den objektvisa hänsynen till rennärningen bygger på följande steg.

På utlottade Polytax-objekt görs vid fältbesök före avverkning en bedömning av om det finns behov av hänsyn till rennärningen vid avverkningen.

Efter avverkning av det utlottade Polytax-objektet beskrivs vilken hänsyn som tagits. Detta sker i tre steg. Först beskrivs hur skogliga åtgärder genomförts med hänsyn till rennärningen, därefter kopplas de till eventuellt genomfört samråd, och i det tredje steget bedöms vilken hänsyn som tagits, med beaktande av eventuellt genomfört samråd.

På andra Polytax-objekt, som lottats ut efter att återväxtåtgärder utförts, beskrivs vilken hänsyn som tagits vid dessa åtgärder. Detta sker liksom vid P1 i tre steg. Först beskrivs hur de skogliga åtgärder genomförts med hänsyn till rennärningen, därefter kopplas de till eventuellt genomfört samråd, och i det tredje steget bedöms vilken hänsyn som tagits, med beaktande av eventuellt genomfört samråd.

Den hänsyn som bör följas upp är den hänsyn som är reglerad i 31 § SvL. Anpassningen av avverkningar bör ske enligt vad som uppenbart påkallas av rennärningen. Det bör eftersträvas den berörda samebyn har årlig tillgång till sammanhängande betesområden och till vegetation som behövs inom områden som används för samling, flyttning och rastning. Detta har behandlats i kapitel 4 rörande hänsyn till rennärningen enligt 31 §.

6.1.1 Polytax 0 – innan avverkning

På utlottade Polytaxobjekt görs vid fältbesök före avverkning en bedömning av om det finns behov av hänsyn till rennäringen vid avverkningen. Hittills har inventeringen rört miljöhänsyn. Till denna inventering behöver ytterligare ett antal variabler läggas till för att kunna utvärdera hänsynen till rennäringen. De variablerna är hänglavsbarande trädsamlingar samt tillgång på sammanhängande betesområden och till vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning, rastning samt fast anläggning. Den skog som är hänglavsbarande är relativt enkel att identifiera, svårare är det med flyttleder, rastbete och dylikt. Ett stöd för dessa bedömningar finns i databasen iRENMARK. I de fall som polytaxobjektet berör en sådan företeelse är det viktigt att i samrådet mellan berörd sameby och markägare kunna utläsa vilken hänsyn som ansetts vara aktuell för detta objekt. Om det föreligger en anledning att ta hänsyn till rennäringen för det inventerade polytaxobjektet noteras det på avsedd blankett.

Variabler och bedömningsgrunder, inventeringsinstruktionen, finns i bilaga 1.

6.1.2 Polytax 1 – efter avverkning

Efter avverkning av Polytaxobjektet beskrivs vilken hänsyn som tagits. Detta sker i tre steg. Först beskrivs hur skogliga åtgärder genomförts med hänsyn till rennäringen, därefter kopplas de till eventuellt genomfört samråd, och i det tredje steget bedöms vilken hänsyn som tagits, med beaktande av eventuellt genomfört samråd.

I de fall där inget samråd genomförts, eller om Skogsstyrelsen inte har tillgång till uppgifterna, kan ingen utvärdering gentemot samrådet göras utan då blir det enbart en beskrivning av genomförda åtgärder.

Det görs ingen sammanvägning av de ingående variablerna per avverkat objekt utan resultatet redovisas separat för respektive variabel.

Variabler och bedömningsgrunder, inventeringsinstruktionen, finns i bilaga 1.

6.1.3 Polytax 5/7 – återväxtåtgärder

På de Polytax-objekt, som lottats ut efter att återväxtåtgärder utförts beskrivs vilken hänsyn som tagits vid dessa åtgärder. Dokumentation sker på blankett R P5/7. Detta sker liksom vid P1 i tre steg. Först beskrivs hur de skogliga åtgärder genomförts med hänsyn till rennäringen, därefter kopplas de till eventuellt genomfört samråd, och i det tredje steget bedöms vilken hänsyn som tagits, med beaktande av eventuellt genomfört samråd.

Variabler och bedömningsgrunder, inventeringsinstruktionen, finns i bilaga 1.

6.2 Enkätförfarande för samråd mellan skogsbruk och rennäring

Samråden mellan skogsbruk och rennäring är betydelsefulla. Dessa kan utföras på olika sätt då det inte finns reglerat i skogsvårdslagen 20§ hur det ska genomföras. Av den anledningen har en enkät för att följa upp hur samråden mellan skogsbruk och rennäring genomförs och upplevs av respektive part tagits fram.

Där ställs frågor exempelvis angående om inbjudan till samrådet kommit i god tid och varit tydlig, vilken typ av underlag som används, i vilken anda samrådet genomförts samt hur dokumentationen skett.

Under projekttiden har en test av enkäten gjorts med hjälp av representanterna för Centrala samrådsgruppen. Resultaten från detta presenterades den 3 oktober 2011 i samband med Centrala samrådsgruppens möte i Arjeplog. Efter detta skickades enkäten ut igen till rennäringens representanter med något förändrade frågor.

Enkäterna återfinns i bilaga 2 (enkäten till skogsbruket) och i bilaga 3 (enkäten till samebyarna). Ett sammanfattat resultat av enkätundersökningen finns att läsa under kapitel 5.3.

6.3 Uppföljning av hänsyn som ej faller ut som föryngringsavverkning

Den objektsvisa uppföljningen via Polytax ger endast en beskrivning av hänsynen på objekt som avverkats. Åtgärder för hänsyn som sker tidigare i planeringsprocessen kommer därför inte med där. Hänsyn i denna fas kan tas såväl på grund av skogsägarens egen policy och riktlinjer mm för sitt skogsbruk liksom på grund av det som framkommit i samråden.

En enkät som följer upp vilken hänsyn som tas till rennäringen har därför tagits fram. En form av hänsyn till rennäringen som innebär att objekten faller bort ur Polytax är en successiv utglesning, där virkesförrådet efter utförd åtgärd fortfarande ligger över den nivå där återbeskogningsplikten uppstår. En dylik åtgärd anses i Polytax inte som slutförd, eftersom det är svårt att bedöma tagna hänsyn i sådana objekt. Därför noteras åtgärden som bortfall. I andra fall kan ett avverkningsobjekt helt undantas från avverkning, vilken heller inte framkommer av den objektsvisa uppföljningen i Polytax.

Utöver detta kan även hänsyn till rennäringen tas vid röjningar och i samband med gödsling, vilket är exempel på att hänsynen tagits tidigt i planeringsprocessen.

En sådan redovisning från skogsbrukets sida är frivillig, men det är samtidigt ett tillfälle att visa vilken hänsyn man tar.

Denna enkät har testats i en mindre skala och den återfinns i bilaga 4.

6.4 Landskapsanalys

Avverkningsytorna som inventeras i fält representerar ett stickprov. Den större delen av avverkningarna blir därmed inte inventerade. För att få en mer heltäckande bild av hur skogsbruket påverkar renskötseln i ett landskap bör ytterligare analyser göras. En möjlig väg är att använda sig av fjärranalys och GIS-körningar. Skogsstyrelsen gör årligen en heltäckande hyggeskartering där alla nya hyggen registreras. Metoden fångar in både föryngringsavverkningar och andra typer av avverkningar t.ex. väggator.

Många av samebyarna använder idag ett eget kartsystem i renbruksplan, Ren-Gis, där de själva lägger in viktiga områden och objekt. Dessutom tillhandahåller Sa-

metinget kartdatabasen med bakgrundsmaterial, iRENMARK. Med fjärranalys baserat på satellitbilder kan ytterligare information samlas in och användas som bakgrundsinformation. Analyser baserat på denna typ av material kan ge en bild av hur renskötseln påverkas av förändringar i landskapet. Metoder och arbetsmetodik för att kunna göra denna typ av landskapsanalyser bör därför utvecklas.

7 Slutsatser och förslag till fortsättning

7.1 Fortsatt försöksverksamhet

Det aktuella regeringsuppdraget har genomförts så att förslag till metoder för uppföljning och utvärdering av hänsynen till rennäringen och av samråden utvecklats. Det behövs dock ett fortsatt arbete för att testa, vidareutveckla och kvalitetssäkra metoderna och tillämpningen av dem, vilket beskrivs och motiveras nedan.

Erfarenheten av arbete med uppföljning av hänsyn till rennäringen är mycket begränsad. Detta kan jämföras med uppföljning av exempelvis miljöhänsyn som pågått i former som liknar de nuvarande sedan början av 1980-talet.

Det begränsade erfarenheten medför att det är ett stort steg att ta när uppföljningsmetoder ska utvecklas. Grundläggande ansatser och metodik för uppföljningen ska utformas. Variabler för uppföljning ska identifieras, definieras, beskrivas och prioriteras. Bedömningsgrunder ska beskrivas och förankras. Det senare bedöms problematiskt eftersom vissa centrala begrepp som används vid exempelvis samråden uppenbarligen har olika innebörd för skogsbruk respektive rennäring samt att definitioner och beskrivningar har saknats.

Uppföljning av hänsyn till rennäringen är mycket komplex och det ges lite vägledning via 31 § SvL. I det preliminära förslaget görs inte uppföljningen specifikt mot lagkraven. Inriktningen är istället att beskriva den hänsyn som tagits och i förekommande fall sätta den i relation till det som sagts vid samrådet. Det görs heller inget sammanvägt slutomdöme per objekt, utan varje variabel ses för sig.

Förutsättningarna för såväl rennäring som skogsbruk skiljer sig åt mellan olika delar av landet och från plats till plats. Det som är god hänsyn på ett ställe behöver inte vara det på ett annat. Exempelvis bör hänsynen till fast anläggningar utformas utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet. Det är därmed mycket svårt att avgöra om hänsyn tagits på rätt sätt och i tillräcklig omfattning.

Generellt sett hanteras dessa svårigheter på två sätt. För det första är inriktningen att beskriva den hänsyn som tagits, och inte att värdera den. För det andra sätts den tagna hänsynen i relation till vad som kommit fram vid samrådet mellan skogsbruk och rennäringen.

Eftersom uppföljningen ska ske på all mark inom hela renskötselområdet så finns det inte alltid samrådshandlingar att tillgå. I de fallen kan endast den första beskrivande delen av hänsynen göras.

Förutom uppföljningen via Polytax så planeras enkätundersökningar till skogsbruk och rennäring. En del är att samla in uppgifter om vilken hänsyn skogsbruket tar, exempelvis att anpassningar av skogsbruket görs som en följd av samråden. En annan del är att följa upp hur själva samråden genomförs, och hur de upplevs av såväl skogsbruk som rennäring som grund för utvärderingar.

De förslag till uppföljningsmetoder som nu läggs fram bör ses som preliminära och ett utvecklingsarbete bör fortsätta under de kommande 3 åren. En försöksverksamhet bör bedrivas där uppföljningen integreras i Polytax och genom riktade

enkäter till rennäringen och skogsbruket inom renskötselområdet. Under försöksperioden bör inte resultat publiceras som del av den officiella statistiken. Syftet bör istället vara att nyttja uppföljningen som en del av en grundläggande utvecklings- och läroprocess. Resultaten av försöksverksamheten bör redovisas under 2015.

Utveckling av metod för att kunna göra landskapsanalyser med underlag från olika samebyars renbruksplaner för att se hur avverkningsytor sammanfaller med viktiga områden för rennäringen bör drivas vidare inom ramen för försöksverksamheten.

Det är uppenbart att vissa begrepp som används vid exempelvis samråden har olika innebörd för skogsbruk respektive rennäring. Det är därför särskilt angeläget att skapa samsyn inom skogsbruk och rennäring om definitioner, innebörd och bedömningsgrunder för centrala begrepp inom uppföljningen. Ett sådant begrepp bland andra är ”skonsam markberedning”. Det är också angeläget att förtydliga och skapa ökad klarhet i hur begreppet ”sammanhängande betesområden” ska tillämpas. Hur uppföljning av hänglavsbärande trädsamlingar ska gå till är ytterligare ett exempel att skapa samsyn kring.

Det finns i nuläget inget krav enligt skogsvårdslagen att skogsmarkens ägare ska bifoga ett justerat protokoll till anmälan om avverkning eller ansökan om tillstånd inom åretruntmarkerna. Det är angeläget att Skogstyrelsen, när samråd genomförts och justerat protokoll upprättats, får tillgång till detta. Protokollet skulle i så fall bifogas till den anmälan eller ansökan om tillstånd som lämnas till Skogstyrelsen, helst inom hela renskötselområdet. Det skulle i hög grad underlätta och förbättra handläggningen av berörda avverkningsobjekt. Dessutom finns då också möjlighet för Skogstyrelsen att bättre utvärdera och följa upp den hänsyn som skogsmarkens ägare har avsett att ta till rennäringen.

Under 2012 kommer inventeringen att inledas i försöksverksamheten som kommer att vara olika upplagd beroende på vid vilken tidpunkt inventeringen sker. Inventeringen av hänsyn till rennäring som är kopplad till Polytax 5/7 kommer att ske i samband med den ordinarie inventeringen inom renskötselområdet. Dessa variabler bedöms enklare att implementera i inventeringen. Det underlag som tidigare framkommit i samband med ordinarie Polytax har visat sig ha en svag statistisk säkerhet på lavmarker, med få inventerade objekt. Därav behövs ett fullskaligt försök inom hela renskötselområdet.

Polytax 0/1 är mer komplex och det är fler bedömningar som ska göras. Av den anledningen kommer försöksinventeringen av Polytax 0/1 att göras i en mindre skala. Ungefär 10 Polytaxinventerare bedöms bli berörda inom renskötselområdet under denna försöksverksamhet. Där bör den geografiska spridningen vara god.

Kalibreringar kommer att genomföras för inventerarna för att få likartade bedömningar. Under försöksverksamheten kommer utveckling att ske i den omfattning som det visar sig nödvändigt. Resultaten från försöksinventeringarna kommer att sammanställas och användas för utveckling av inventeringsinstruktionen och det kommer även att förankras bland parterna inom skogsbruk och rennäring och i Centrala samrådsgruppen.

Under försöksperioden är det särskilt viktigt att arbeta vidare med följande aspekter och frågeställningar:

- I större skala prova om de metoder, uppföljningsvariabler och bedömningsgrunder som nu preliminärt föreslås är ändamålsenliga och fungerar som avsett.
- Skapa samsyn inom skogsbruk och rennäring om definitioner, innebörd och bedömningsgrunder för centrala begrepp inom uppföljningen.
- Alla berörda fältinventerare ska delta i utbildningar och kalibreringsövningar för att skapa förutsättningar för så enhetliga bedömningar som möjligt.

7.2 Underlag för en fortsatt utvecklings- och lärprocess

Uppföljningen av hänsynen till rennäringen och samråden bedöms komma att ge viktiga underlag för Centrala samrådsgruppens arbete. Så här långt har det i många delar saknats statistik och andra systematiskt insamlade underlag om hänsynen till rennäringen och samråden.

Genom de planerade uppföljningarna av hänsynen bedöms samrådsgruppen komma att få ett objektivt underlag för ett fortsatt arbete som kan beskrivas som en utvecklings- och lärprocess.

Med utgångspunkt från uppföljningen av hänsynen kan:

- en ökad samsyn uppnås om vilken hänsyn som tas, eller inte tas
- utvecklingsområden identifieras och prioriteras,
- behov av insatser för att bedriva utvecklingsarbetet diskuteras, liksom roll, ansvar och uppgifter för de olika parterna,
- förändringar i hänsynen redovisas som en återkoppling. Här finns dock en fördröjning pga att det dröjer flera år innan eventuella förändringar kan avläsas.

Uppföljningen av hur samråden genomförs och hur de upplevs kan också nyttjas som underlag för:

- att skapa en samsyn om genomförandet av samråden
- utvecklingsområden identifieras och prioriteras
- behov av insatser för att bedriva utvecklingsarbetet diskuteras, liksom roll, ansvar och uppgifter för de olika parterna.

En viktig del i ett fortsatt utvecklingsarbete är att öka kunskapen om, få ökad insikt i och respekt för varandras näringar. Generellt sett finns behov av fortsatt utbildning av såväl företrädare för skogsbruk som rennäring om hur samverkan och hänsyn kan utvecklas. I det regeringsuppdrag om stöd till dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring som Skogsstyrelsen för närvarande arbetar med i

nära samverkan med Sametinget har just fortsatt och utökad utbildningsverksamhet givits hög prioritet tillsammans med bland annat utveckling av samråden. Det fortsatta arbetet med uppföljning av hänsyn och samråd bör kopplas ihop med det arbetet. Centrala samrådsgruppen för skogsbruk-rennärning har en fortsatt viktig uppgift i samordna och driva den fortsatta processen.

Litteratur/källförteckning

- Anon., 2010. Skogsvårdslagstiftningen. Skogsstyrelsens förlag.
- Anon., 2011. Skogsstatistisk årsbok. Skogsstyrelsens förlag.
- Anon., Prop. 1990/91:3. Om skogsbruket i fjällnära skogar. Norstedts Tryckeri.
- Anon., Regler om användning av främmande trädslag, Meddelande 7, 2009, Skogsstyrelsen.
- Berg, A., 2010. Reindeer Herding and Modern Forestry- the historical impact of Two Main Land Users in Northern Sweden. Doctoral Thesis. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae. 2010:45.
- Dettki, H., 2000. Epiphytic lichens in boreal forest landscapes: Influence of forestry and spatial structure. Doctoral dissertation. Umeå university
- Dettki, H. & Esseen, P. -A. 1998. Epiphytic macrolichens in managed and natural forest landscapes: a comparison at two spatial scales. *Ecography* 21: 613-624.
- Eriksson, Å. och Moen, J., 2008. Effekter av skogsbruk på rennäringen – en litteraturstudie. Skogsstyrelsens förlag
- Esseen, P.-A., Renhorn, K.-E. & Pettersson, R.B. 1996. Epiphytic lichen biomass in managed and old-growth boreal forests: effect of branch quality. *Ecological Applications* 61(1): 228-238.
- Gustavsson, K., 1989. Rennäringen, en presentation för skogsfolk. Skogsstyrelsens förlag
- Moberg, R. och Holmåsen, I., 1982. Lavar. Tredje rev. upplagan. Interpublishing AB.
- Roturier, S., 2009. Managing Reindeer Lichen during Forest Regeneration Procedures: Linking Sámi Herders' Knowledge and Forestry. Doctoral Thesis. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae. 2009:85.
- Thun, A. -K. 2005. Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning. Examensarbete 2005:14, Skogskötsel, SLU.
- Warenberg, K., Danell, Ö., Gaare, E., Nieminen, M., 1997. Flora i renbetesland. Nordiskt Organ för Renforskning (NOR) och A/S Landbruksforlaget.
- Widmark, C., 2009. Rennäring och skogsbruk i samråd- hur kan förbättringar komma till stånd? Fakta Skog. Nr 6. Rön från Sveriges Lantbruksuniversitet.

Bilaga 1 Preliminär inventeringsinstruktion och bedömningsgrunder

Inventeringsinstruktion och registrering på blankett R

Innan fältinventering

Innan arbetet påbörjas i fält kontrolleras objektets belägenhet mot uppgifter från databasen iRENMARK. Därför bör varje inventerare inom renskötselområdet ha lagt till nödvändiga filer från iRENMARK i Kotten. Det gäller anläggningar, flyttled, rastbete, svår passage och uppsamlingsområde.

Närmare instruktion för nedladdning av uppdaterade filer till Kotten, resp hantering i Navet lämnas av GI-enheten.

Då får inventeraren efter kontroll mot dessa skikt en information som är nödvändig för att kunna göra bedömningen på objektet i fält.

Innan fältarbetet bör man ta del av ev samrådshandlingar som kan finnas hos Skogsstyrelsen.

Innan avverkning P0

Kvarlämnande av trädsamlingar

För ”Kvarlämnande av trädsamlingar” registreras bedömning om det finns förutsättningar att lämna hänglavsbärande trädsamlingar inom objektet. Uppföljningen följer normalt den indelning i delområden som vanligtvis görs vid Polytax. Inventeraren bedömer om objektet ska indelas ytterligare i delområden till följd av rennäringshänsyn.

Stöd för bedömningen

Utgångspunkten är att bedömningen ska kunna göras okulärt efter en grundläggande kalibrering och med stöd av kikare där det behövs. Den underlättas sannolikt av en klassindelning i grova klasser. Indelningen tar fasta på att flertalet träd (> 50 %) i den trädsamling som uppfyller kriterierna för att utgöra en hänglavsbärande trädsamling (d. v. s. är > 500 m²) är be vuxna med hänglavar. Bedömningen avser hela trädet och i förekommande fall tas hänsyn till den mängd lavar som draperar trädstammen, t ex på tall.

Kod	Beskrivning	Kommentar
1	Mycket riklig mängd	De flesta grenar (>75 %) lavbevuxna, lavarna ej nämnvärt slitna (betade). Hänglavar på stammen bedöms på motsvarande sätt.
2	Riklig – måttlig mängd	Många grenar (25-75 %) lavbevuxna, men ej så tät eller lavarna slitna (betade). Hänglavar på stammen bedöms på motsvarande sätt.
3	Saknas eller begränsad mängd	Inga eller få grenar (<25 %) lavbevuxna. Hänglavar på stammen bedöms på motsvarande sätt.

Där det finns tydligt identifierbara delar i beståndet som uppfyller kriterierna enligt klasserna 1-2 (grundat på okulär bedömning), identifierar vi och registrerar förutsättning för att lämna hänglavs bärande trädsamlingar i P0.

För att betraktas som en trädsamling ska den ha en areal $\geq 100 \text{ m}^2$ (0.01ha) och $< 0.5 \text{ ha}$ eller är mindre än att den skall kunna betraktas som egen avdelning. Består av skog där flertalet av de härskande och medhärskande träden är grövre än 10 cm i brösthöjd.

För att räknas som ett hänglavs bärande träd ska minst 25% av antalet grenar vara beväxna med hänglav.

I det här sammanhanget görs bedömningen att för att vara ändamålsenlig för att behålla och kunna sprida lavfragment till omgivande ny skog behöver en hänglavs bärande trädsamling vara $> 500 \text{ m}^2$.

Som hänglavs bärande trädsamling betraktas en grupp träd $> 500 \text{ m}^2$ där flertalet träd ($> 50 \%$) har åtminstone en måttlig mängd hänglavar på minst 25 % av grenarna eller på stammen.

Inventeringen av lavar gör efter alla hänglavar, de är alla intressanta ur rennäringens perspektiv.

Kod	Beskrivning
J	Ja
N	Nej

Tillgång på sammanhängande betesområden och till vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning, rastning samt fast anläggning

Här registreras om hänsyn bedöms aktuell för att ge tillgång till sammanhängande betesområden eller om objektet ligger i anslutning till område för samling, flyttning eller rastning. Även fasta anläggningar som finns i anslutning till objektet registreras. Här bedöms om det finns anledning att lämna skyddszoner eller anpassa avverkningen speciellt av hänsyn till rennäringen. En användbar hjälp för detta bör finnas i det samråd som ev är genomfört för detta objekt.

Kod	Beskrivning
J	Ja
N	Nej

Efter avverkning P1

Kodraden fylls inte i om variabeln saknas enligt blankett P0. Då sätts N för den variabeln.

För variabler med J enligt P0 blanketten sätts en sifferkod.

Kvarlämnande av trädsamlingar

För "Kvarlämnande av trädsamlingar" registreras efter avverkning om det har lämnats hänglavs bärande trädsamlingar inom objektet. Är det gjort inom vissa delområden ska detta redovisas. Uppföljningen följer normalt den indelning i delområden som tidigare gjorts i P0-inventeringen.

För att betraktas som en trädsamling ska den ha en areal $\geq 100 \text{ m}^2$ (0.01ha) och $< 0.5 \text{ ha}$ eller är mindre än att den skall kunna betraktas som egen avdelning. Består av skog där flertalet av de härskande och medhärskande träden är grövre än 10 cm i brösthöjd.

För att räknas som ett hänglavsbärande träd ska minst 25% av antalet grenar vara be-
vuxna med hänglav.

I det här sammanhanget görs bedömningen att för att vara ändamålsenlig för att behålla och kunna sprida lavfragment till omgivande ny skog behöver en hänglavsbärande trädsamling vara $> 500 \text{ m}^2$ (över 0.05 ha). Det motsvarar 5% av en hektar.

Som hänglavsbärande trädsamling betraktas en grupp träd $> 500 \text{ m}^2$ där flertalet träd ($> 50 \%$) har åtminstone en måttlig mängd hänglavar på minst 25 % av grenarna eller på stammen.

Inventeringen görs efter alla förekommande hänglavar.

Hänglavsbärande trädsamlingar kan ingå som del eller delar av skyddszoner, t ex mot våtmarker, i hänsynskrävande biotoper eller som trädsamlingar med hänglav som lämnats på avverkningsytan.

Begreppet hänglavsbärande trädsamling avser en avgränsad trädsamling som uppfyller angivna kriterier. Oavsett om sparandet gjorts i form av en eller flera trädsamlingar på avverkningsytan eller som del eller delar i skyddszoner ska mängden faktiskt sparande (volym/ha) vara kopplat till begreppet hänglavsbärande trädsamling. Likväl som att hänglavsbärande träd kan förekomma mer eller mindre spritt i en skyddszon kan en trädsamling med hänglavsbärande träd som lämnats på avverkningsytan innehålla större eller mindre volym av sparande där syftet är naturhänsyn. Bedömning av lämnad volym beräknas på samtliga träd i hänglavsbärande trädsamlingar.

Sparandet av trädsamlingar med hänglav syftar till att ge förutsättningar för dessa att återetablera sig i det kommande beståndet. Kriterierna (kod 1-3) nedan baseras på en bedömning av omfattning och en kvantifiering.

Kod	Beskrivning
1	Normalt har mer än 5 % av avverkningsbeståndets virkesvolym lämnats i hänglavsbärande trädsamlingar. I större avverkningstrakter ($>10 \text{ ha}$) bör normalt två eller fler trädsamlingar ha lämnats.
2	Mindre än 5 % av avverkningsbeståndets virkesvolym har lämnats i hänglavsbärande trädsamlingar men mer än 1 %.
3	Mindre än 1 % av avverkningsbeståndets virkesvolym har lämnats i hänglavsbärande trädsamlingar.

Tillgång på sammanhängande betesområden och vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning, rastning samt fast anläggning

Här registreras åtgärder som vidtagits av hänsyn till tillgång på sammanhängande betesområden och till vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning, rastning och fasta anläggningar, utifrån iRenmark. Hagar av olika slag är väl synliga i fält, övriga företeelser kan vara mer svårupptäckta utan ytterligare information.

En skyddszon definieras som ett lämnat område som syftar till att fungera som skydd mot impediment, vatten eller inägomark, i denna inventering används samma definition på skyddszoner men i detta fall mot flyttleder, rastbeten mfl.

Med anpassad avverkning avses en avverkningsform som innebär att kvarvarande virkesförråd kan vara över 5§ kurvan i skogsvårdslagen. 5 § kurvan visar det vir-

kesförråd som anger den nivå där skyldighet att anlägga ny skog normalt inträder. Vid avverkningar där virkesförrådet fortfarande ligger över nivån där återväxtskyldighet inträder betraktas ej ännu som slutförda och då är det svårt att avgöra vilken hänsyn som kommer att vara kvar då avverkningen slutförs, de objekten inventeras därför inte i den ordinarie Polytaxen. Om mindre än halva objektsytan har en anpassad avverkningsform så inventeras kvarvarande del, med notering om bortfall för den övriga delen av objektet. Arealen för den del som utgör bortfall på grund av åtgärder för rennärningen noteras i en särskild ruta på blanketten.

Kod	Beskrivning
1	Skyddszon eller annat område har undantagits avverkning till stor del där det bedömdes motiverat enligt P0. <i>alternativt</i> Någon form av anpassad avverkning, t ex någon blädningsform, fjällskogshuggning eller förnygringsavverkning med särskild rennäringshänsyn där det bedömdes motiverat enligt P0.
2	Skyddszon eller annat område har undantagits avverkning till mindre delar där det bedömdes motiverat enligt P0. <i>alternativt</i> Anpassad avverkning i mindre del av området där det bedömdes motiverat enligt P0.
3	Ingen skyddszon är lämnad och ingen anpassning av avverkningen är gjord.

Lämnad virkesvolym totalt, av betydelse för rennärningen

Här registreras virkesvolymen av träd lämnad inom objektet av betydelse för rennärningen. Summering görs av volym lämnad i hänslavbärande trädsamlingar, skydds-zoner mot flyttleder och anläggningar samt andra områden som lämnats av betydelse till rennärningen, t ex områden där en anpassad avverkning gjorts.

Volymen bedöms i m3sk.

Koppling till innehållet i samråden

I samband med uppföljningen (kan ev göras efter själva polytaxinventeringen i fält) kontrolleras mot innehållet i befintliga samrådshandlingar. En bedömning görs enligt en grov klassning.

Kodlista rensamråd

Kod	Beskrivning
1	Följer samråd, eller åtgärder utförda bättre än samråd
2	Avviker fr. samråd, genom åtgärder utförda sämre än samråd
3	Samrådshandlingar oklara eller kan inte bedömas
4	Ej samråd

I blanketten finns även ett fält benämnt ”Anledning”. Där kan orsaker anges till att samrådet inte kan bedömas, t ex där yttrandet från samebyn (mottagningsbevis eller annat material) inte direkt berör avverkningen. Kan även avse samrådsprotokoll som endast visar att samebyn anser att avverkning är OK men där det inte klart framgår att OK gäller även för markberedning och/eller trädslagsval.

Slutomdöme rennäring

Under ”Slutomdöme rennäring” bedöms i vilken mån hänsyn tagits med beaktande av eventuellt samråd.

Koden för hur skogsbruksåtgärden utförts och trädsamlingar, skyddszoner mm sparats benämns ”kod för utförande” och koden för samråd benämns ”samråds-kod”

Kod	Beskrivning	Kommentar
1	Hänsyn tagen	Kod 1 för utförande och samrådskod 1, 3 eller 4, alternativt kod 2 för utförande och samrådskod 1
2	Viss hänsyn tagen	Kod 1 för utförande och samrådskod 2 alternativt kod 2 för utförande och samrådskod 2-4
3	Ingen hänsyn tagen, med samråd	Kod 3 för utförande och samrådskod 2
4	Ingen hänsyn, oklart samråd	Kod 3 för utförande och samrådskod 3
5	Ingen hänsyn, utan samråd	Kod 3 för utförande och samrådskod 4
6	Ej aktuellt med hänsyn	Kod 3 för utförande och samrådskod 1

Registrering vid Polytax P 5/7 - blankett R

Grundblanketterna i Polytax kompletteras med de uppgifter som registreras på blanketten R.

Innan fältinventering

Innan arbetet påbörjas i fält kontrolleras objektets belägenhet mot uppgifter från databasen iRENMARK. Därför bör varje inventerare inom renskötselområdet ha lagt till nödvändiga filer från iRENMARK i Kotten. Det gäller anläggningar, flyttled, rastbete, svår passage och uppsamlingsområde. Då får inventeraren efter kontroll mot dessa skikt en information som är nödvändig för att kunna göra bedömningen på objektet i fält.

Närmare instruktion för nedladdning av uppdaterade filer till Kotten, resp hantering i Navet lämnas av GI-enheten.

Innan fältarbetet bör man ta del av ev samrådshandlingar som kan finnas hos Skogsstyrelsen.

Beståndsanläggning

För att bedöma åtgärder vid beståndsanläggning som hänsyn till rennäringen behövs en koppling till begreppet hänsynsobjekt. Registreringar och bedömningar görs bara om avverkningen berör (omfattar eller ansluter till) ett hänsynsobjekt, dvs på lavbetesområden med vegetationstyperna lavmark, lavrik mark och lavristyp (se nedan) eller berör flyttled, rastbete, svår passage, arbetshage mm enligt informationen ur iRENMARK.

Följande koder registreras på blanketten.

Kod 3 kombineras med kod 1 eller 2 då avverkningen även berör ett lavbetesområde.

Kodlista hänsynsobjekt – rennäring

Kod	Beskrivning	Kommentar
1	Särskilt viktigt lavbetesområde	Minst 25 % renlavlar i bottenskiktet. Vegetationstyp 05 el 10 - <i>Lavtyp eller lavrik typ</i>
2	Viktigt lavbetesområde	Minst 10 % renlavlar i bottenskiktet, s.k. <i>Lavristyp (10-25%)</i>
3	Områden för samling, flyttning och rastning	Flyttled, rastbete, svår passage eller arbetshage och liknande anordningar

Markberedning

Grad av markpåverkan avser hur stor andel av det avverkade objektets arealtäckning av vegetationsklädd mark som påverkats av markberedningen. Utgångspunkten är att klassindelningen i det absoluta flertalet fall ska kunna ske genom okulär bedömning.

Kod 1 kan anses vara en skonsamt utförd markberedning. Kod 2 förutsätter att markberedningen utöver metodvalet utförts som grund fläckmarkberedning eller harvning som lämnat grunda (< c:a 5 cm) harvspår (oddriven harv utan marktryck), eller som högläggning med måttliga gropar/högar.

Hyggesbränning torde inte vara en aktuell åtgärd på lavmark eller lavrik mark. I vissa fall skulle det kunna aktualiseras på s k lavristyp för att förbättra lavbetet.

Registreras enligt följande kodlista:

Kod	Grad av markpåverkan	Kommentar
1	0 - 20%	Normalt alternativ: Lättare fläckmarkberedning eller fräsning. Även alternativet: Ingen markberedning under förutsättning att det angetts att det inte finns behov (enligt ordinarie P5/7-instruktion).
2	20 - 40%	Normalt alternativ: "Grund" högläggning, "grund" harvning med oddriven harv, "grund" normal fläckmarkberedning och s k "långfläck", den senare ofta c:a 40%.
3	40 +%	Normalt alternativ: Konventionell högläggning och harvning med driven harv. Både andelen stort marktäcke och spårdjup beaktas. Djupa gropar/stora högar eller motsvarande harvspår med marktörning < 40 % skulle då klassas som marktörning 40 + %.
4		Hyggesbränning.
5		Alternativet: Ingen markberedning under förutsättning att det angetts att det finns behov (enligt ordinarie P5/7-instruktion).

Trädslag

Hänsyn till rennäringen gällande trädslag bedöms för hänsynsobjekten, kod 1 och/eller 3 (se ovan).

In det här sammanhanget betraktas ett anlagt bestånd som icke inhemskt om huvudplantorna till 5/10 eller mer består av främmande trädslag.

Sibirisk lärk betraktas som inhemskt trädslag.

Trädslagsvalet registreras enligt följande kodlista:

Kod	Beskrivning	Kommentar
1	Endast inhemska trädslag	Andelen främmande trädslag saknas helt eller uppgår till högst 1/10 (t ex p g a hjälpplantering).
2	Inhemska trädslag på minst 50% av föryngringsytan	Andelen främmande trädslag > 1/10 men < ½, utspritt på hela föryngringsytan. <u>Alternativt:</u> Främmande trädslag dominerar på högst halva föryngringsytan, förutsatt att inhemska trädslag har använts på objektet i anslutning till hänsynsobjekten (kod 1 och 3, se ovan).
3	Övriga fall	

Koppling till innehållet i samråden

I samband med uppföljningen i fält (kan ev göras i efterhand men då har man inte hjälp vid fältarbetet av nyttig information som kan finnas i samrådshandlingen) kontrolleras mot innehållet i befintliga samrådshandlingar. En bedömning görs enligt en grov klassning.

Kodlista rensamråd

Samrådskoderna gäller generellt för både markberedning och trädslagsval. Beträffande markberedning förekommer ”skonsam markberedning” som begrepp i samråden.

Skonsamt utförd markberedning kan förutom fräsning och grund fläckmarkberedning inom ramen för utförandekod 1 (d v s 0-20 % markpåverkan) även anses omfatta grund harvning och dito högläggning förutsatt att markpåverkan är högst 30-40% (d v s utförandekod 2).

Kod	Beskrivning	Kommentar
1	Följer samråd, eller bättre hänsyn	<u>För markberedning:</u> Hit kan även skonsamt utförd markberedning föras (utförandekod 1 och 2) i den mån förutsättningarna i texten ovan uppfylls.
2	Avviker fr. samråd, genom sämre hänsyn	
3	Samrådshandlingar oklara eller kan inte bedömas	
4	Ej samråd	

Fritextfältet benämnt ”Anledning” avses i första hand komplettera samrådskod 3. Här kan anges orsaker till att samrådet ej kan bedömas, tex mottagningsbevis eller annat material där yttrandet från samebyn inte direkt berör avverkningen. Kan även avse samrådsprotokoll som endast visar att samebyn anser att avverkning är OK men där det inte klart framgår att OK gäller även för markberedning och/eller trädslagsval.

Fältet kan även användas för att komplettera övriga samråds-koder.

Slutomdöme rennäring

Under ”Slutomdöme rennäring” bedöms i vilken mån hänsyn tagits med beaktande av eventuellt samråd. Koderna för markbehandling resp trädslagsval benämns ”kod för utförande” och koden för samråd benämns ”samrådskod”

Markbehandling

Kod	Beskrivning	Beskrivning
1	Hänsyn tagen	Kod 1 för utförande och samrådskod 1, 3 eller 4. Omfattar även kod 2 eller 5 för utförande och samrådskod 1 samt bränning (kod 4 för utförande) och samrådskod 1 På <u>lavristyp</u> (10-25% lav) även kod 2 för utförande och samrådskod 3 eller 4.
2	Viss hänsyn tagen	Kod 1 för utförande och samrådskod 2 alternativt kod 2 för utförande och samrådskod 2. På <u>lavtyp och lavrik typ</u> även kod 2 för utförande och samrådskod 3-4.
3	Ingen hänsyn tagen, med samråd	Kod 3, 4 eller 5 för utförande och samrådskod 2
4	Ingen hänsyn, oklart samråd	Kod 3, 4 eller 5 för utförande och samrådskod 3
5	Ingen hänsyn, utan samråd	Kod 3, 4 eller 5 för utförande och samrådskod 4
6	Ej aktuellt med hänsyn	Kod 3 för utförande och samrådskod 1

Trädslagsval

Bedömning av trädslagsval görs bara om inventeringsområdet berör särskilt viktiga lavbetesområden (kod 1) och/eller område för samling, flyttning och rastning (kod 3).

Kod	Beskrivning	Beskrivning
1	Hänsyn tagen	Kod 1 för utförande och samrådskod 1, 3 eller 4, alternativt kod 2 för utförande och samrådskod 1
2	Viss hänsyn tagen	Kod 1 för utförande och samrådskod 2 alternativt kod 2 för utförande och samrådskod 2-4
3	Ingen hänsyn tagen, med samråd	Kod 3 för utförande och samrådskod 2
4	Ingen hänsyn, oklart samråd	Kod 3 för utförande och samrådskod 3
5	Ingen hänsyn, utan samråd	Kod 3 för utförande och samrådskod 4
6	Ej aktuellt med hänsyn	Kod 3 för utförande och samrådskod 1

SKOGSSTYRELSEN
Blankett R

Polytax, inventering före avverkning (P0)

Identitet

Län	Distrikt	Ärende år/nr	Ägarkategori
Inventeringsdatum		Inventerare	

Rennäringsdata

Variabel	Delområde P0			
	Hela/ I	II	III	IV
Kvarlämnande av trädsamlingar				
- Hänglavsbärande trädgrupper				
Tillgång på sammanhängande betesområden och vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning, rastning samt fasta anläggningar				
- Flyttled				
- Rastbeten				
- Arbetshage mm				
(Fri text)				

Registreras enligt anvisning: Registrering på blankett R.

SKOGSSTYRELSEN
Blankett R
Polytax, inventering efter avverkning (P1)
Identitet

Län	Distrikt	Ärende år/nr	Ägarkategori
Inventeringsdatum		Inventerare	

Rennäringsdata

Variabel	Delområde P1			
	Hela/ I	II	III	IV
Kvarlämnande av trädsamlingar				
- Hänglavbärande trädgrupper				
Tillgång på sammanhängande betesområden och till vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning, rastning samt fasta anläggningar				
- Lämnad skyddszon mm				
- Anpassad avverkning				
Lämnad virkesvolym totalt, av betydelse för rennäring				
- Virkesvolym, m ³ sk				
Samråd				
- Åtgärd i förh till. Samråd				
- Anledning (välj)				

Vid anpassad avverkning där åtgärden föranleder bortfall noteras den arealen i nedanstående ruta i hektar.

Slutomdöme rennäring

Hänsyn tagen på objektet med avseende på hänsyn till rennäringen med beaktande av samråd.

Variabel	Delområde P0/1			
	Hela/ I	II	III	IV
- <i>Hänslavbärande träd</i>				
- <i>Tillgång på sammanhängande betesområden och till vegetation i anslutning till områden för samling, flyttning, rastning samt fast anläggning</i>				

SKOGSSTYRELSEN
Blankett R

Polytax, inventering efter avverkning (P5/7)

Identitet

Län	Distrikt	Ärende år/nr	Ägarkategori
Inventeringsdatum		Inventerare	

Rennäringsdata

Variabel	Delområde P5/7				
	Hela/ I	II	III	IV	V
Beståndsanläggning					
Hänsynsobjekt rennär- ing					
- Lavbetestyp					
- Flyttled, anläggning etc					
- Markberedning					
- Trädslag					
Samråd					
- Åtgärd i förh till. sam- råd					
- Anledning (välj)					

Slutomdöme Rennäring

Hänsyn tagen på objektet med avseende på hänsyn till rennäringen med beaktande av samråd.

Variabel	Delområde P5/7				
	Hela/ I	II	III	IV	V
- <i>Markberedning</i>					
- <i>Trädslagsval</i>					

Bilaga 2 Samrådsenkät skogsbruket

Förslag:

Enkät för uppföljning av hur samråden mellan skogsbruk och rennäring genomförs

År :

Ange vilken skogsägare alternativt sameby redovisningen avser:

Skogsägare:.....

Förvaltning, distrikt eller motsv:

1. Ange antal samrådstillfällen under året:

2. Ange antal objekt som berörts av samråd uppdelat på typ av samråd:

- Föryngringsavverkning med efterföljande skogsvårdsåtgärder
- Skogsbilvägar
- Gödning
- Annat

3. Har kallelse till samrådet kommit i god tid och varit tydlig? (kryssa)

- Ja
- Nej

Förbättringsförslag:

4. Vilken typ av underlag har använts vid samrådet? (Flera kryss möjliga)

- Skogligt planeringsunderlag
- Renbruksplan
- iRenmark eller annan markanvändningsredovisning
- Annat, ange vad nedan

Kommentar och förbättringsförslag:

5. Har underlaget för samrådet varit bra vad gäller tillgänglighet och relevanta uppgifter och kartunderlag mm? (kryssa)

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar och förbättringsförslag:

6. Har samrådet genomförts i konstruktiv anda och med respekt för varandras förslag och synpunkter? (kryssa)

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar och förbättringsförslag:

7. Hur har samrådet dokumenterats? (Ange ungefärlig fördelning i procent)

- Skogsstyrelsens samrådsprotokoll
- Egna framtagna samrådsprotokoll
- Annan dokumentation
- Endast muntlig överenskommelse

Kommentar och förbättringsförslag:

8. Har dokumentationen varit tillräcklig för att man senare ska kunna följa upp och se om man följt samrådet? (kryssa)

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar och förbättringsförslag:

9. Fältsyn respektive skiljaktig mening

Ange hur vanligt det är med fältsyn respektive att samrådet slutar i skiljaktig mening.

Fältsyn genomförs andel/antal

Skiljaktig meningandel/antal

Resultat av fältsyn

Fältsynen resulterade i att planeringen godkändes av samebyn
.....andel/antal

Fältsynen resulterade i att planeringen **ej** godkändes av samebyn
.....andel/antal

Ärendet sköts på framtiden
.....andel/antal

10. Övriga kommentarer

Kommentar och förbättringsförslag:

Bilaga 3 Samrådsenkät rennäringen

Förslag:

Enkät för uppföljning av hur samråden mellan skogsbruk och rennäring genomförs

År :

Ange vilken sameby redovisningen avser:

Sameby:

1. Ange antal samrådstillfällen under året:

2. Har inbjudan till samrådet kommit i god tid och varit tydlig? (kryssa)

- Ja
- Nej

Förbättringsförslag:

3. Vilken typ av underlag har använts vid samrådet? (Flera kryss möjliga)

- Skogligt planeringsunderlag
- Renbruksplan
- iRenmark eller annan markanvändningsredovisning
- Annat, ange vad nedan

Kommentar och förbättringsförslag: Här kan ni notera ev skillnader mellan de företag/privata markägare ni samrått med.

4. Har underlaget för samrådet varit bra vad gäller tillgänglighet och relevanta uppgifter och kartunderlag mm? (kryssa)

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar och förbättringsförslag: Här kan ni notera ev skillnader mellan de företag/privata markägare ni samrått med.

5. Har samrådet genomförts i konstruktiv anda och med respekt för varandras förslag och synpunkter? (kryssa)

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar och förbättringsförslag: Här kan ni notera ev skillnader mellan de företag/privata markägare ni samrått med.

6. Hur har samrådet dokumenterats? (Ange ungefärlig fördelning i procent)

- Skogsstyrelsens samrådsprotokoll
- Egna framtagna samrådsprotokoll
- Annan dokumentation
- Endast muntlig överenskommelse

Kommentar och förbättringsförslag: Här kan ni notera ev skillnader mellan de företag/privata markägare ni samrått med.

7. Har dokumentationen varit tillräcklig för att man senare ska kunna följa upp och se om man följt samrådet? (kryssa)

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar och förbättringsförslag: Här kan ni notera ev skillnader mellan de företag/privata markägare ni samrått med.

8. Fältsyn respektive skiljaktig mening

Ange hur vanligt det är med fältsyn respektive att samrådet slutar i skiljaktig mening.

Fältsyn genomförs andel/antal

Skiljaktig meningandel/antal

9. Resultat av fältsyn

Fältsynen resulterade i att planeringen godkändes av samebyn
.....andel/antal

Fältsynen resulterade i att planeringen **ej** godkändes av samebyn
.....andel/antal

Ärendet sköts på framtiden
.....andel/antal

10. Övriga kommentarer

Kommentar och förbättringsförslag:

Bilaga 4 Enkät om hänsyn

Förslag:

Redovisning av hänsyn till rennäringen

Som komplement till den objektsvisa uppföljningen föreslår vi en enkät som fångar upp även den del av skogsbrukets hänsyn som tas tidigare i planeringsprocessen mm. Sådan hänsyn kommer ju inte med vid objektsvis uppföljning utan blir en form av mörkertal.

Hänsyn i denna fas kan ju tas både på grund av skogsägarens egen policy och riktlinjer mm, och som en följd av det man därutöver kommit överens om vid samrådet. Redovisningen är frivillig, men det är samtidigt ett tillfälle att visa vilken hänsyn man tar.

Avser år:

Skogsägare:

Förvaltning, distrikt eller motsvarande

Ange den totala arealen produktiv skogsmark som långsiktigt undantagits från skogsbruk av hänsyn till rennäringen, eller som undantagits av andra skäl och där det finns positiva synergieffekter för rennäringen:

- av hänsyn till rennäringen ha
- av annan hänsyn men med positiva synergieffekter för rennäringen ha

Föryngringsavverkning

Ange areal produktiv skogsmark som undantagits föryngringsavverkning till följd av årets samråd uppdelat på tidsintervall när det åter kan bli aktuellt med åtgärd:

- 3-10 år ha
- Mer än 10 år ha
- Långsiktigt undantagen från skogsbruk, åtgärder planeras inte ha

Markberedning

Ange den årliga arealen produktiv skogsmark där markberedningen anpassas av hänsyn till rennäringen till följd av företagets interna riktlinjer: ha

Ange arealen produktiv skogsmark därutöver där markberedningen anpassas av hänsyn till rennäringen till följd av årets samråd: ha

Contortatall

Ange den årliga arealen produktiv skogsmark som undantagits från plantering av contortatall av hänsyn till rennäringen till följd av företagets interna riktlinjer: ha

Ange arealen produktiv skogsmark som undantagits från plantering av contortatall av hänsyn till rennäringen till följd av årets genomförda samråd: ha

Skogsbilvägar

Ange antal och längd av planerade skogsbilvägar som inte byggts till följd av årets samråd:

Antal:

Km:

Kvävegödsling

Ange den årliga arealen produktiv skogsmark där kvävegödsling inte utförs av hänsyn till rennäringen till följd av företagets interna riktlinjer: ha

Ange arealen produktiv skogsmark där kvävegödsling inte utförs av hänsyn till rennäringen till följd av årets samråd: ha

Övrig hänsyn vid skogsbruksåtgärder:

Ange den årliga arealen produktiv skogsmark där skogsbruksåtgärder anpassas särskilt av hänsyn till rennäringen till följd av företagets interna riktlinjer:

Anpassad avverkning vid fasta anläggningar, hagar mm ha

Anpassad röjningha

Ange arealen produktiv skogsmark där skogsbruksåtgärder anpassas särskilt av hänsyn till rennäringen till följd av årets samråd:

Anpassad avverkning vid fasta anläggningar, hagar mm ha

Anpassad röjningha

Övriga åtgärder

Bilaga 5 Remissvar

Detta är de huvudsakliga synpunkter som inkommit till den 23 november 2011 på remissen av Meddelandet för Uppföljning av hänsyn till rennäringsen. Det har även inkommit redaktionella synpunkter som ej redovisas.

Avsändare	Synpunkt	SKS åtgärd	Kommentar
Sametinget	Begreppet skonsam markberedning har använts i texten i meddelandet	Åtgärdat	I allt väsentligt beaktat genom andra formuleringar i meddelandet. Problemet med att innebörden av begreppet inte är entydigt har lyfts upp i förslaget till försöksverksamhet.
	Skonsam harvning som metod eller utförande kan ej anses skonsam på lavmarker där det övervägande handlar om bortfall av renbete. Begreppet skonsam markberedning är överhuvudtaget inte rätt begrepp att använda på lavmarker.	Delvis beaktat	Kommer att arbetas vidare med under försöksverksamheten
	Påverkansgraden av markberedning i förslaget till inventeringsinstruktion, Kod 2, 20-40% grad av markpåverkan. Den bör tas bort eftersom det anses vara för hög grad av markpåverkan	Delvis beaktat	Kommer att arbetas vidare med under försöksverksamheten
	Spårdjupet vid markberedning är en viktig del i uppföljningen. Det begreppet bör därför läggas till i klassificeringssystemet	Delvis beaktat	Kommer att arbetas vidare med under försöksverksamheten
SSR	Bifogar dokument angående hänslavar från en sameby	Beaktat	Synpunkterna kring hänslavar hade redan inkommit till myndigheten och beaktades tidigare
Skogsindustrierna	Förslag på förändrad skrivning kring storskogsbruket syn på SKS samrådsprotokoll	Delvis beaktat i meddelandet	
	Hänslavsbärande trädsamlingar: Volymen blir missvisande vid låga virkesförråd då en större areal skulle krävas för att uppfylla volymen. Förslag, inventera arealen istället	Sett över formuleringen.	Volymen motsvarar bättre mängden substrat som hänslaven är beroende av än vad arealen gör.
	Synpunkt om skrivningen att samråd OK som inte är uppföljningsbart, vilket Skogsindustrierna anser att det är.	Ändrat formuleringen	Ändring i formulering har gjorts för att förtydliga vad som avses. Den skrivningen syftar till äldre protokoll som var mer sparsmakade i information än vad de nyare är. Det är dock i huvudsak

			äldre protokoll som kommer att användas vid P7 en tid framöver.
Sveaskog	Instämmer i Skogsindustriernas svar med följande tillägg:		
	Sveaskogs protokoll för flera objekt innehåller alla uppgifter som finns på SKS samrådsblankett för enskilda objekt		Positivt att uppgifterna kommer
	Bedömning av att en areal om minst 500 m2 behövs för ändamålsenlig lavspridning. Lämnad AREAL bör bedömas	Se ovan	
	Ett OK i samrådet är ett tydligt ja till hela objektets samradda åtgärder	Se ovan	
LRF Skogsägarna	Lyfter fram att de delar SKSs slutsats att förslagen till uppföljningsmetod är prel. Resultat bör endast nyttjas inom utvecklingsarbetet.	Instämmer	Resultaten kommer att användas inom Centrala samrådsgruppen
	CSG är ett lämpligt forum att skapa samsyn om viktiga begrepp.	Instämmer	
	4.4: ang lagreglernas koppling till uppföljningen.	Åtgärdat	
	Trädsamlingarna: Virkesvolymen kan göra att arealen varierar mkt spec för objekt med låga virkesvolym. SKS bör överväga att endast inventera lämnad areal.	Se ovan ang svaren om arealen	

Av Skogsstyrelsen publicerade Rapporter:

- 1988:1 Mallar för ståndortsbonitering; Lathund för 18 län i södra Sverige
1991:1 Tätortsnära skogsbruk
1992:3 Aktiva Natur- och Kulturvårdande åtgärder i skogsbruket
1993:7 Betespräglad äldre bondeskog – från naturvårdssynpunkt
1994:5 Historiska kartor - underlag för natur- och kulturmiljövård i skogen
1995:1 Planering av skogsbrukets hänsyn till vatten i ett avrinningsområde i Gävleborg
1995:2 SUMPSKOG – ekologi och skötsel
1996:1 Women in Forestry – What is their situation?
1996:2 Skogens kvinnor – Hur är läget?
1997:2 Naturvårdsutbildning (20 poäng) Hur gick det?
1997:5 Miljeu96 Rådgivning. Rapport från utvärdering av miljeurådgivningen
1997:6 Effekter av skogsbränsleuttag och askåterföring – en litteraturstudie
1997:7 Målgruppsanalys
1997:8 Effekter av tungmetallnedfall på skogslevande landsnäckor (with English Summary: The impact on forest land snails by atmospheric deposition of heavy metals)
1997:9 GIS-metodik för kartläggning av markförsurning – En pilotstudie i Jönköpings län
1998:1 Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av skogsbränsleuttag, asktillförsel och övrig näringskompensation
1998:3 Dalaskog - Pilotprojekt i landskapsanalys
1998:4 Användning av satellitdata – hitta avverkad skog och uppskatta lövröjningsbehov
1998:5 Baskatjoner och aciditet i svensk skogsmark - tillstånd och förändringar
1998:6 Övervakning av biologisk mångfald i det brukade skogslandskapet. With a summary in English:
Monitoring of biodiversity in managed forests.
1998:7 Marksvampar i kalkbarrskogar och skogsbeten i Gotländska nyckelbiotoper
1999:1 Miljökonsekvensbeskrivning av Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för kalkning och vitalisering
1999:2 Internationella konventioner och andra instrument som behandlar internationella skogsfrågor
2000:1 Samordnade åtgärder mot försurning av mark och vatten - Underlagsdokument till Nationell plan för kalkning av sjöar och vattendrag
2000:4 Skogsbruket i den lokala ekonomin
2000:5 Aska från biobränsle
2000:6 Skogsskadeinventering av bok och ek i Sydsverige 1999
2001:1 Landmolluskfaunans ekologi i sump- och myrskogar i mellersta Norrland, med jämförelser beträffande förhållandena i södra Sverige
2001:2 Arealförluster från skogliga avrinningsområden i Västra Götaland
2001:3 The proposals for action submitted by the Intergovernmental Panel on Forests (IPF) and the Intergovernmental Forum on Forests (IFF) - in the Swedish context
2001:4 Resultat från Skogsstyrelsens ekenkät 2000
2001:5 Effekter av kalkning i utströmningsområden med kalkkross 0 - 3 mm
2001:6 Biobränslen i Söderhamn
2001:7 Entreprenörer i skogsbruket 1993-1998
2001:8A Skogspolitisk historia
2001:8B Skogspolitiken idag - en beskrivning av den politik och övriga faktorer som påverkar skogen och skogsbruket
2001:8C Gröna planer
2001:8D Föryngring av skog
2001:8E Fornlämningar och kulturmiljöer i skogsmark
2001:8G Framtidens skog
2001:8H De skogliga aktörerna och skogspolitiken
2001:8I Skogsbilvägar
2001:8J Skogen sociala värden
2001:8K Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i skogen
2001:8L Skogsvårdsorganisationens uppdragsverksamhet
2001:8M Skogsbruk och rennäring
2001:8O Skador på skog
2001:9 Projekterfarenheter av landskapsanalys i lokal samverkan – (LIFE 96 ENV S 367) Uthålligt skogsbruk byggt på landskapsanalys i lokal samverkan
2001:11A Strategier för åtgärder mot markförsurning
2001:11B Markförsurningsprocesser
2001:11C Effekter på biologisk mångfald av markförsurning och motåtgärder
2001:11D Urvalskriterier för bedömning av markförsurning
2001:11E Effekter på kvävedynamiken av markförsurning och motåtgärder
2001:11F Effekter på skogsproduktion av markförsurning och motåtgärder
2001:11G Effekter på tungmetallers och cesiums rörlighet av markförsurning och motåtgärder
2002:1 Ekskador i Europa
2002:2 Gröna Huset, slutrapport

- 2002:3 Project experiences of landscape analysis with local participation – (LIFE 96 ENV S 367) Local participation in sustainable forest management based on landscape analysis
- 2002:4 Landskapsekologisk planering i Söderhamns kommun
- 2002:5 Miljöriktig vedeldning - Ett informationsprojekt i Söderhamn
- 2002:6 White backed woodpecker landscapes and new nature reserves
- 2002:7 ÄBIN Satellit
- 2002:8 Demonstration of Methods to monitor Sustainable Forestry, Final report Sweden
- 2002:9 Inventering av frötäktssbestånd av stjärkek, bergkek och rödek under 2001 - Ekdöd, skötsel och naturvård
- 2002:10 A comparison between National Forest Programmes of some EU-member states
- 2002:11 Satellitbildsbaserade skattningar av skogliga variabler
- 2002:12 Skog & Miljö - Miljöbeskrivning av skogsmarken i Söderhamns kommun
- 2003:1 Övervakning av biologisk mångfald i skogen - En jämförelse av två metoder
- 2003:2 Fågelfaunan i olika skogsmiljöer - en studie på beståndsnivå
- 2003:3 Effektivare samråd mellan rennärning och skogsbruk -förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande
- 2003:4 Projekt Nissadalen - En integrerad strategi för kalkning och askspridning i hela avrinningsområden
- 2003:5 Projekt Renbruksplan 2000-2002 Slutrapport, - ett planeringsverktyg för samebyarna
- 2003:6 Att mäta skogens biologiska mångfald - möjligheter och hinder för att följa upp skogspolitikens miljömål i Sverige
- 2003:7 Vilka botaniska naturvärden finns vid torplämningar i norra Uppland?
- 2003:8 Kalkgranskogar i Sverige och Norge – förslag till växtsociologisk klassificering
- 2003:9 Skogsägare på distans - Utvärdering av SVO:s riktade insatser för utbor
- 2003:10 The EU enlargement in 2004: analysis of the forestry situation and perspectives in relation to the present EU and Sweden
- 2004:1 Effektoppföljning skogsmarkskalkning tillväxt och trädvitalitet, 1990-2002
- 2004:2 Skogliga konsekvensanalyser 2003 - SKA 03
- 2004:3 Natur- och kulturinventeringen i Kronobergs län 1996 - 2001
- 2004:4 Naturlig föryngring av tall
- 2004:5 How Sweden meets the IPF requirements on nfp
- 2004:6 Synthesis of the model forest concept and its application to Vilhelmina model forest and Barents model forest network
- 2004:7 Vedlevande arters krav på substrat - sammanställning och analys av 3.600 arter
- 2004:8 EU-utvidgningen och skogsindustrin - En analys av skogsindustrins betydelse för de nya medlemsländernas ekonomier
- 2004:10 Om virkesförrådets utveckling och dess påverkan på skogsbrukets lönsamhet under perioden 1980-2002
- 2004:11 Naturskydd och skogligt genbevarande
- 2004:12 När vi skogspolitikens mångfaldsmål på artnivå? - Åtgärdsförslag för uppföljning och metodutveckling
- 2005:1 Access to the forests for disabled people
- 2005:2 Tillgång till naturen för människor med funktionshinder
- 2005:3 Besökarstudier i naturområden - en handbok
- 2005:4 Visitor studies in nature areas - a manual
- 2005:5 Skogshistoria år från år 1177-2005
- 2005:6 Vägar till ett effektivare samarbete i den privata tätortsnära skogen
- 2005:7 Planering för rekreation - Grön skogsbruksplan i privatägd tätortsnära skog
- 2005:8a-8c Report from Proceedings of ForestSAT 2005 in Borås May 31 - June 3
- 2005:9 Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren
- 2005:10 Frivilliga avsättningar - en del i Miljökvalitetsmålet Levande skogar
- 2005:11 Skogliga sektorsmål - förutsättningar och bakgrundsmaterial
- 2005:12 Målbilder för det skogliga sektorsmålet - hur går det med bevarandet av biologisk mångfald?
- 2005:13 Ekonomiska konsekvenser av de skogliga sektorsmålen
- 2005:14 Tio skogsägars erfarenheter av stormen
- 2005:15 Uppföljning av skador på fornlämningar och övriga kulturlämningar i skog
- 2005:16 Mykorrhizasvampar i örtrika granskogar - en metodstudie för att hitta värdefulla miljöer
- 2005:17 Forskningsseminarium skogsbruk - rennärning 11-12 augusti 2004
- 2005:18 Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning
- 2005:19 Jämförelse av produktionspotential mellan tall, gran och björk på samma ståndort
- 2006:1 Kalkning och askspridning på skogsmark - redovisning av arealer som ingått i Skogsstyrelsens försöksverksamhet 1989-2003
- 2006:2 Satellitbildsanalys av skogsbilvägar över våtmarker
- 2006:3 Myllrande Våtmarker - Förslag till nationell uppföljning av delmålet om byggande av skogsbilvägar över värdefulla våtmarker
- 2006:4 Granbarkborren - en scenarioanalys för 2006-2009
- 2006:5 Överensstämmen anmält och verkligt GROT-uttag?
- 2006:6 Klimathotet och skogens biologiska mångfald
- 2006:7 Arenor för hållbart brukande av landskapets alla värden - begreppet Model Forest som ett exempel
- 2006:8 Analys av riskfaktorer efter stormen Gudrun
- 2006:9 Stormskadad skog - föryngring, skador och skötsel
- 2006:10 Miljökonsekvenser för vattenkvalitet, Underlagsrapport inom projektet Stormanalys

2006:11 Miljökonsekvenser för biologisk mångfald - Underlagsrapport inom projekt Stormanalys
 2006:12 Ekonomiska och sociala konsekvenser i skogsbruket av stormen Gudrun
 2006:13 Hur drabbades enskilda skogsägare av stormen Gudrun - Resultat av en enkätundersökning
 2006:14 Riskhantering i skogsbruket
 2006:15 Granbarkborrens utnyttjande av vindfällan under första sommaren efter stormen Gudrun - (The spruce bark beetle in wind-felled trees in the first summer following the storm Gudrun)
 2006:16 Skogliga sektorsmål i ett internationellt sammanhang
 2006:17 Skogen och ekosystemansatsen i Sverige
 2006:18 Strategi för hantering av skogliga naturvärden i Norrtälje kommun ("Norrtäljeprojektet")
 2006:19 Kantzonens ekologiska roll i skogliga vattendrag - en litteraturöversikt
 2006:20 Ägoslag i skogen - Förslag till indelning, begrepp och definitioner för skogsrelaterade ägoslag
 2006:21 Regional produktionsanalys - Konsekvenser av olika miljöambitioner i länen Dalarna och Gävleborg
 2006:22 Regional skoglig Produktionsanalys - Konsekvenser av olika skötselregimer
 2006:23 Biomassaflöden i svensk skogsnäring 2004
 2006:24 Träbränslestatistik i Sverige - en förstudie
 2006:25 Tillväxtstudie på Skogsstyrelsens obstyror
 2006:26 Regional produktionsanalys - Uppskattning av tillgängligt träbränsle i Dalarnas och Gävleborgs län
 2006:27 Referenshägn som ett verktyg i vilt- och skogsförvaltning
 2007:1 Utvärdering av ÅBIN
 2007:2 Trädslagets betydelse för markens syra-basstatus - resultat från Ståndortskarteringen
 2007:3 Älg- och rådjursstammarnas kostnader och värden
 2007:4 Virkesbalanser för år 2004
 2007:5 Life Forests for water - summary from the final seminar in Lycksele 22-24 August 2006
 2007:6 Renskador i plant- och ungskog - en litteraturöversikt och analys av en taxeringsmetod
 2007:7 Övervakning och klassificering av skogsvattendrag i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten - exempel från Emån och Öreälven
 2007:8 Svenskt skogsbruk möter klimatförändringar
 2007:9 Uppföljning av skador på fornlämningar i skogsmark
 2007:10 Utgör kvävegödning av skog en risk för Östersjön? Slutsatser från ett seminarium anordnat av Baltic Sea 2020 i samarbete med Skogsstyrelsen
 2008:1 Arenas for Sustainable Use of All Values in the Landscape - the Model Forest concept as an example
 2008:2 Samhällsekonomisk konsekvensanalys av skogsmarks- och ytvattenkalkning
 2008:3 Mercury Loading from forest to surface waters: The effects of forest harvest and liming
 2008:4 The impact of liming on ectomycorrhizal fungal communities in coniferous forests in Southern Sweden
 2008:5 Långtidseffekter av kalkning på skogsmarkens kol- och kväveförråd
 2008:6 Underlag för en nationell strategi för skötsel och skydd av sumpskogar
 2008:7 Regionala analyser om kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
 2008:8 Frötäkt och frötäktsområden av gran och tall i Sverige
 2008:9 Vägledning vid skogsmarkskalkning
 2008:10 Områden som skogsmarkskalkning inom Skogsstyrelsens försöksverksamhet 2005-2007
 2008:11 Inventering av ädellövplanteringar på stormhyggen från 1999 i Skåne
 2008:12 Aluminiumhalter i skogsbäckar och variationen med avrinningsområdenas egenskaper
 2008:13 Åtgärder för ett uthålligt brukande av skogsmarken - resultat från studier finansierade inom Movib
 2008:14 Användningen av växtskyddsmedel inom skogsbruket
 2008:15 Skogsmarkskalkning
 2008:16 Skogsmarkskalkningens effekter på kemin i mark, grundvatten och ytvatten i SKOKAL-områdena 16 år efter behandling
 2008:18 Effekter av skogsbruk på rennäringen - en litteraturstudie
 2008:19 Hyggesfritt skogsbruk i ädellövskog - En litteratursammanställning
 2008:20 Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk i ädellövskogar - slutrapport för delprojekt Ädellöv
 2008:21 Skoglig kontinuitet och historiska kartor - en metodstudie för bokskog
 2008:22 Kontinuitetsskogar och Kontinuitetsskogsbruk - Slutrapport för delprojekt Skötsel - hyggesfritt skogsbruk
 2008:23 Naturkultur - Utvecklingen i försöksserien de 10 första åren
 2008:24 Jämförelse av ekonomi och produktion mellan trakthyggesbruk och blädning i skiktad granskog - analyser på beståndsnivå baserade på simulering
 2008:25 Skogliga konsekvensanalyser 2008 - SKA-VB 08
 2009:1 Åtgärdsplanering i reglerade vattendrag - arbetsgång och åtgärdsförslag i övre Ångermanälven
 2009:2 Skog & Historia i Uppland - Gröna Jobb 2004-2008
 2009:3 Utvärdering av metoder för kvantifiering av epifytiska hänglavar
 2009:4 Kartläggning och Identifiering av kontinuitetsskog
 2009:5 Skogsproduktion i stormområdet: Ett underlag för Skogsstyrelsens strategi för uthållig skogsproduktion
 2009:6 Ekonomisk beskrivning av konsekvenser i samband med ledningsintrång i skogsmark
 2009:7 Avverkning av nyckelbiotoper och objekt med höga naturvärden - en gis-analys och inventeringsdata från Polytax
 2009:8 Produktionsanalys i Gävleborgs län
 2009:9 Skogsstyrelsens erfarenheter kring samarbetsnätverk i landskapet
 2010:1 Föryngrar - Vårda - Skydda - Underlag för Skogsstyrelsens strategi för hållbar skogsproduktion

2010:2	Effektiv rådgivning – Slutrapport
2010:3	Markägarenkäten. Skogsstyrelsens delrapport för undersökningarna om processen för formellt skydd 2005-2008
2010:4	Landskapsansats för bevarande av skoglig biologisk mångfald – en uppföljning av 1997 års regionala bristanalys, och om behovet av samverkan mellan aktörer
2010:5	Översön av Skogsstyrelsens virkesmättningsföreskrifter – Analys och förslag
2010:6	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2008
2010:7	Behöver omvandlingstalen mellan m ³ f ub och m ³ sk revideras? – En förstudie
2010:8	Åtgärdsprogram för bevarande av vitryggig hackspett och dess livsmiljöer 2005-2009 – Slutrapport
2010:9	Störningskänslighet hos lavar i barrskogar
2011:1	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2009
2011:2	Inte klar
2011:3	Möjligheter att förbättra måluppfyllelse vad gäller miljöhänsyn vid förnygringsavverkning: Rapport efter en analys och rådgivande prioritering av åtgärder
2011:4	Fastighetsavtal – vidareutveckling av modell till flygfärdig produkt, Slutrapport
2011:5	Nedre Ångermanälven och Faxälven – förslag till miljöförbättrande åtgärder
2011:6	Upprättade renbruksplaner – 2005-2010

Av Skogsstyrelsen publicerade Meddelanden:

- 1991:2 Vägplan -90
- 1991:5 Ekologiska effekter av skogsbränsleuttag
- 1995:2 Gallringsundersökning 92
- 1995:3 Kontrolltaxering av nyckelbiotoper
- 1996:1 Skogsstyrelsens anslag för tillämpad skogsproduktionsforskning
- 1997:1 Naturskydd och naturhänsyn i skogen
- 1997:2 Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1996
- 1998:1 Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken
- 1998:2 Skogliga aktörer och den nya skogspolitiken
- 1998:3 Föryngringsavverkning och skogsbilvägar
- 1998:4 Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning - Delresultat från Polytax
- 1998:5 Beståndsanläggning
- 1998:6 Naturskydd och miljöarbete
- 1998:7 Rönjningsundersökning 1997
- 1998:8 Gallringsundersökning 1997
- 1998:9 Skadebilden beträffande fasta fornlämningar och övriga kulturmiljövärden
- 1998:10 Produktionskonsekvenser av den nya skogspolitiken
- 1998:11 SMILE - Uppföljning av sumpskogsskötsel
- 1998:12 Sköter vi ädellövskogen? - Ett projekt inom SMILE
- 1998:13 Riksdagens skogspolitiska intentioner. Om mål som uppdrag till en myndighet
- 1998:14 Swedish forest policy in an international perspective. (Utfört av FAO)
- 1998:15 Produktion eller miljö. (En mediaundersökning utförd av Göteborgs universitet)
- 1998:16 De trädbevuxna impedimentens betydelse som livsmiljöer för skogslevande växt- och djurarter
- 1998:17 Verksamhet inom Skogsvårdsorganisationen som kan utnyttjas i den nationella miljöövervakning
- 1998:19 Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1998
- 1999:1 Nyckelbiotopsinventeringen 1993-1998. Slutrapport
- 1999:3 Sveriges sumpskogar. Resultat av sumpskogsinventeringen 1990-1998
- 2001:1 Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2000
- 2001:2 Rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och kompensationsgödsling
- 2001:3 Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000
- 2001:4 Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken
- 2001:5 Miljöövervakning av Biologisk mångfald i Nyckelbiotoper
- 2001:6 Utvärdering av samråden 1998 Skogsbruk - rennäring
- 2002:1 Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikkens effekter - SUS 2001
- 2002:2 Skog för naturvårdsändamål – uppföljning av områdesskydd, frivilliga avsättningar, samt miljöhänsyn vid föryngringsavverkning
- 2002:4 Action plan to counteract soil acidification and to promote sustainable use of forestland
- 2002:6 Skogsmarksgödsling - effekter på skogshushållning, ekonomi, sysselsättning och miljön
- 2003:1 Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2002
- 2003:2 Konsekvenser av ett förbud mot permetrinbehandling av skogsplantor
- 2004:1 Kontinuitetsskogar - en förstudie
- 2004:2 Landskapsekologiska kärnområden - LEKO, Redovisning av ett projekt 1999-2003
- 2004:3 Skogens sociala värden
- 2004:4 Inventering av nyckelbiotoper - Resultat 2003
- 2006:1 Stormen 2005 - en skoglig analys
- 2007:1 Övervakning av insektsangrepp - Slutrapport från Skogsstyrelsens regeringsuppdrag
- 2007:2 Kvävegödsling av skogsmark
- 2007:3 Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper - Resultat till och med 2006
- 2007:4 Fördjupad utvärdering av Levande skogar
- 2007:5 Hållbart nyttjande av skog
- 2008:1 Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
- 2008:2 Rekommendationer vid uttag av avverkningsrester och askåterföring
- 2008:3 Skogsbrukets frivilliga avsättningar
- 2008:4 Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2007 – SKA-VB 08
- 2009:1 Dikesrensningens regelverk
- 2009:2 Viltanpassad Skogsskötsel – Skogliga åtgärder för att minska skador
- 2009:3 Ny metod och nya definitioner i uppföljningen av frivilliga avsättningar
- 2009:4 Stubbekörd – kunskapssammanställning och Skogsstyrelsens rekommendationer
- 2009:5 Vidareutveckling av pågående viltskadeinventeringar
- 2009:6 En märkbar förändring i skogsägarnas vardag – Projekt Skogsägarnas myndighetskontakter
- 2009:7 Regler om användning av främmande trädslag
- 2010:1 Vattenförvaltningen i skogen
- 2010:2 Nationell tillämpning av FLEGT – Forest Law Enforcement, Governance and Trade
- 2011:1 Rillsyn enl 9 kap miljöbalken av verksamhet på mark som omfattas av skogsvårdslagen
- 2011:2 Skogs- och miljöpolitiska mål – brister, orsaker och förslag på åtgärder
- 2011:3 Skogliga inventeringsmetoder i en kunskapsbaserad älgförvaltning

2011:4	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning samt om revidering av virkesmätning-lagstiftningen
2011:5	Uppföljning av hänsyn till rennäringen

Beställning av Rapporter och Meddelanden

Skogsstyrelsen,
 Bokhandeln
 551 83 JÖNKÖPING
 Telefon: 036 – 35 93 40
 växel 036 – 35 93 00
 fax 036 – 19 06 22
 e-post: bokhandeln@skogsstyrelsen.se
 www.skogsstyrelsen.se

I Skogsstyrelsens Meddelande-serie publiceras redogörelser, utredningar m.m. av officiell karaktär. Innehållet överensstämmer med myndighetens policy.

I Skogsstyrelsens Rapport-serie publiceras redogörelser och utredningar m.m. för vars innehåll författaren/författarna själva ansvarar.

Skogsstyrelsen publicerar dessutom fortlöpande: Foldrar, broschyrer, böcker m.m. inom skilda skogliga ämnesområden. Skogsstyrelsen är också utgivare av tidningen SkogsEko.

Skogsbrukets hänsyn till rennäringen har varit en aktuell fråga åtminstone sedan slutet av 1960-talet. Allmänna råd om skogsbrukets hänsyn till rennäringen infördes 1982 medan de särskilda paragraferna om samråd och hänsyn i skogsvårdslagen tillkom 1993. Hittills har ingen systematisk uppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen genomförts.

Förutsättningarna för hänsyn och samråd förändrades till följd av propositionen 2009/10:201 - Gränser i skog. Regeringen gav Skogsstyrelsen i uppdrag att efter samråd med Sametinget samt representanter för skogsbruket och rennäringen utveckla metoder för att löpande kunna följa upp och utvärdera den hänsyn som skogsbruket ska ta till rennäringens intressen inom renskötselområdet enligt skogsvårdslagen.

I Meddelandet redovisar Skogsstyrelsen förslag på metoder för att löpande följa upp den hänsyn som skogsbruket tar till rennäringen. Förslagen bör ses som preliminära för att kunna utvecklas under en försöksverksamhet under en 3-årsperiod.